Offentlig utfrågning om utvärderingen av Riksbankens penningpolitik under 2010–2015 den 12 maj 2016

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-87541-59-9
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2016

Förord

Finansutskottet anordnade den 12 maj 2016 en öppen utfrågning om utvärderingen av Riksbankens penningpolitik under 2010–2015 med utvärderarna Marvin Goodfriend och Mervyn King. Medverkade gjorde även finansminister Magdalena Andersson och riksbankschef Stefan Ingves. I det följande redovisas programmet, en utskrift av de stenografiska uppteckningarna som gjordes vid utfrågningen och de bilder som visades av föredragshållarna under deras presentationer.

Innehåll

Förord 3
Program för finansutskottets offentliga utfrågning om utvärderingen av Riksbankens penningpolitik 2010–2015 5
Datum: torsdagen den 12 maj 2016 5
Stenografisk utskrift från den öppna utfrågningen 6

Bilaga
Bilder från utfrågningen 46
Stefan Ingves presentation 46
Magdalena Anderssons presentation 50

Program för finansutskottets offentliga utfrågning om utvärderingen av Riksbankens penningpolitik under 2010–2015

Datum: torsdagen den 12 maj 2016

Tid: Kl. 09.00-11.30

Plats: Förstakammarsalen

Inbjudna

Marvin Goodfriend, utvärderare

Mervyn King, utvärderare

Stefan Ingves, riksbankschef

Magdalena Andersson, finansminister

Inledning

Fredrik Olovsson, finansutskottets ordförande

Anföranden

Mervyn King, utvärderare

Marvin Goodfriend, utvärderare

Pär Elvingsson, finansutskottets kansli

Stefan Ingves, riksbankschef

Magdalena Andersson, finansminister

Frågor från utskottets ledamöter och särskilt inbjudna gäster

Särskilt inbjudna gäster:

Kerstin af Jochnick, förste vice riksbankschef

Martin Flodén, vice riksbankschef

Per Jansson, vice riksbankchef

Henry Ohlsson, vice riksbankchef

Cecilia Skingsley, vice riksbankchef

Erik Thedéen, generaldirektör Finansinspektionen

Hans Linblad, riksgäldsdirektör

Avslutning

Ulf Kristersson, finansutskottets vice ordförande

Stenografisk utskrift från den öppna utfrågningen

Ordföranden Fredrik Olovsson (S): Klockan har slagit nio, och finansutskottets öppna utfrågning med anledning av utvärderingen av penningpolitiken 2010–2015 inleds härmed. Jag vill hälsa er alla hjärtligt välkomna, men förstås är Lord Mervyn King och professor Marvin Goodfriend extra varmt välkomna. Jag tar det på svenska nu, men det som sägs på svenska tolkas till engelska och vice versa.

Till grund för dagens utfrågning ligger den utvärdering som King och Goodfriend presenterade för finansutskottet i mitten av januari och de remissvar som sedan inkommit. Efter en kortare introduktion och sammanfattning från våra utvärderare kommer Pär Elvingsson från finansutskottets kansli att kortfattat redogöra för remissvaren som inkommit. Därefter kommer riksbankschef Stefan Ingves och finansminister Magdalena Andersson att kommentera utvärderingen. Sedan tar vi en kort paus innan frågestunden börjar. Där inleder vi med utskottets ledamöter och ger sedan också möjlighet för övriga inbjudna. Men vi börjar alltså med våra utvärderare. Jag ger ordet till Mervyn King till att börja med.

Utvärderare Mervyn King: Ordförande, mina damer och herrar – god morgon! Jag skulle inledningsvis vilja säga att professor Goodfriend och jag verkligen uppskattar möjligheten att genomföra denna utvärdering. Vi fick bilda oss en bättre uppfattning om den omfattande öppenhet och insyn som råder på detta område i Sverige. Vi fick också skaffa oss en bättre bild av hur oerhört mycket information Riksbanken tillhandahåller, vilket gjorde det möjligt för oss att genomföra denna utvärdering.

Jag ska kortfattat sammanfatta materialet, som jag vet att ni har läst. Jag kommer inte att gå igenom alla rekommendationer i detalj, utan snarare säga något om tankegångarna och grunden för våra rekommendationer. Jag ska även helt kort säga några ord om de svar och inlagor vi fått från remisser och i synpunkter.

Rent generellt imponerades vi oerhört av ramarna för penningpolitiken i Sverige och det man lyckats åstadkomma under en längre tid. Den period som omfattas av vår utvärdering, 2010–2015, var utan tvekan en mycket besvärlig tid för alla centralbanker. Många av de antaganden man gjorde inom centralbankerna om hur ekonomin fungerar, så som det beskrivs i ekonomiska modeller, visade sig inte alls vara särskilt behjälpliga under den period som följde strax efter finanskrisen.

Ekonomiska prognoser är oerhört svårhanterliga när det uppstår turbulens och plötsliga chocker i systemet. En bred slutsats är att det inte var särskilt överraskande att Riksbanken inledde arbetet med att höja räntor 2010–2011.

Det var heller ingen särskilt dramatisk höjningsnivå, upp till 2 procent. Den svenska ekonomin återhämtade sig snabbare än ekonomin i resten av i-länderna.

Alla ledamöter röstade också för en kommande räntebana som skulle hamna någonstans mellan 3 ½ och 4 procent. Det var genomgående ända fram till slutet av 2011. Under den perioden rådde ganska stor samsyn kring de svar som behövdes för att hantera det man såg i den svenska ekonomin.

Vi påpekar också att det från slutet av 2011 blev svårare, i synnerhet med tanke på problemen i euroområdet. De visade sig vara mycket allvarligare än vad Riksbanken, ECB eller någon annan hade kunnat förvänta sig. Det fanns grundläggande problem som man förmodligen ännu inte tagit sig an ordentligt.

Tillväxten i euroområdet var mycket svagare än förväntat. Världsekonomin återhämtade sig inte heller som man hade hoppats, vilket innebar att räntorna i omvärlden blev lägre än man hade förväntat sig. Detta fick en ganska stor inverkan på den prognos som Riksbanken gjorde, eftersom Riksbanken väntade sig att räntorna i omvärlden skulle vara mycket högre än vad som sedan visade sig bli fallet.

I vår utvärdering frapperades vi särskilt av vilken betydelse alla medlemmar i direktionen tillmätte prognoser och modeller när det gällde reporäntans framtida bana. Alla centralbanker lägger en viss vikt vid detta, men inte så mycket.

Faktum är att det låg något nästan surrealistiskt över den precisa naturen i diskussionerna kring de framtida reporäntebanorna. En del sa att räntan skulle gå upp till 3,6 procent. Andra sa att den skulle gå upp till 3,9 procent. Marknaden förväntade sig dock inte att den över huvud taget skulle nå de nivåerna, vilket heller inte blev fallet.

Vad vi kan se är att det i denna situation var ganska frestande att koncentrera diskussionen till dessa mycket små skillnader i förväntningarna på den framtida reporäntebanan och se på hur man förhöll sig till framtiden. Faktum är dock att vi inte kan vara så precisa i prognoserna, för vi vet inte tillräckligt om framtiden.

Här är Riksbanken inte ensam. Vi är lite oroade över att man lägger väldigt stor vikt vid en typ av ekonomiska modeller som utvecklades före krisen. Det här var modeller som inte hade kapacitet att förutse krisen. Efter krisen missade man också många viktiga saker. Modeller kan vara bra – man skapar en abstraktion från verklighetens problem och kan fokusera på en viss sak, men ingen ekonomisk modell kan utgöra en riktig beskrivning av verkligheten. Det är därför vi har penningpolitiska beslutsfattare, och det är därför man diskuterar detta. Vi anser att man lade alltför stor vikt vid modellerna.

Övriga slutsatser handlar framför allt om finansiell stabilitet, denna stora fråga som jag strax ska återkomma till.

Detta är inte bara kopplat till ansvar för finansiell stabilitet, utan handlar också om utmaningar för alla centralbanker att fastställa en räntebana. Det är inte lätt för Riksbankens direktion att i prognosarbetet ta hänsyn till chocker

eller stora förändringar i ekonomin som inte beaktas i modellerna. Detta gör det svårt att ställa en bra prognos och därmed fastställa en bra reporäntebana.

Dessa stora chocker, vad man än kallar dem, påverkar den finansiella stabiliteten. Det kan exempelvis gälla höjda tillgångspriser. Sverige har ett stort handelsöverskott, en stor obalans i bytesbalansen, vilket också kan vara en faktor. Det kan vara svårt att i modellerna få med dessa skarpa förväntningar i prognoserna och fastställa en räntebana 18 månader eller två år framåt i tiden.

Vi föreslår att man ser över riksbankslagen nu. Vi tror att det är en bra tidpunkt. Det finns ett antal viktiga aspekter där som skulle kunna stramas åt lite. Sedan finns det andra saker som man borde utforska. Vi säger tydligt i rapporten att vi inte lägger fram ett lagförslag för Sverige – det är ni som ska besluta om det – utan väcker frågor som vi tycker att ni borde fundera lite över.

Jag ska ta upp en allmän sak som vi överraskades av beträffande reaktionerna på utvärderingen. Det är meningsfullt att göra en skillnad mellan å ena sidan målen i politiken och å andra sidan besluten som fattas för att verkställa politiken och nå målet. I hela världen har penningpolitiken under de senaste 20–30 åren utvecklats på så sätt att de valda företrädarna för folket ska fastställa målen för politiken, medan man delegerar verkställigheten till oberoende självständiga organ som har behörigheten att fatta de tekniska besluten om nivån på räntorna eller vilka makrotillsynsinstrument som krävs för att nå målen.

Jag anser att det här är en gemensam syn i hela världen. Därför är det lite överraskande att ett stort antal personer som svarade på utvärderingen vände på den här ordningen. De sa att de ansåg att det var fel att de valda ledamöterna, till exempel i finansutskottet, skulle sätta inflationsmålet. Riksbanken borde avgöra detta, sa man. Å andra sidan var det fel att delegera en del av makrotillsynsinstrumenten till Riksbanken. Där är det i stället bra om regeringen är inblandad, ansågs det. Vi tycker att den här uppfattningen är att vända lite på hur det borde vara.

Låt mig kort sammanfatta andan i våra rekommendationer. Många av dem är tekniska. När det gäller penningpolitiken anser vi att det här vore ett bra tillfälle att tydliggöra definitionen av inflationsmålet. Ni i Sverige måste ju avgöra vem som ska fastställa inflationsmålet. Vi anser att det vore naturligt att finansutskottet och riksdagen röstar om inflationsmålet och att man sedan delegerar verkställigheten till Riksbanken. Men det är naturligtvis upp till er att besluta. Vi anser dock att det vore bra att fastställa 2 procent mätt i KPIF och inte i KPI, eftersom det är det Riksbanken i praktiken gör. De använder KPIF. Det här är den vettigaste åtgärden, som ju undviker reporäntans effekter.

När det gäller arbetet med framtida reporäntebanor vill vi rekommendera Riksbanken att titta noga på detta och sedan återrapportera. Vi har också en del rekommendationer om redovisningsansvaret – för riksbanksfullmäktige och också inför riksdagen. Vi är imponerade av hur riksbanksfullmäktige fungerar. Det här är nästan unikt i världen. Men Riksbanken kan inte hållas utanför den finansiella stabilitetens område. De kan inte göra sitt arbete i kristider om de inte är inblandade i diskussioner om finansiell stabilitet i normala tider.

Fastställandet av penningpolitiken måste beakta vad som sker i realekonomin, och detta påverkas direkt av den ojämvikt som kan uppstå på grund av finansiell instabilitet. Därför är det oundvikligt att Riksbanken är involverad i allmänna frågor om finansiell stabilitet och att man även kommenterar dessa frågor. Om Riksbanken ska tillhandahålla likviditet i en krissituation, vilket alla accepterar som en av de viktiga uppgifterna, måste de också veta mycket om banksystemet. Jag anser att det är oundvikligt.

Riksbanken måste även veta mycket om de säkerheter mot vilka de ska luta sig i en kris. I en krissituation kan man inte bara plötsligt dra ut Riksbanken bakifrån kulisserna och säga ”nu ska ni agera, nu ska ni ta itu med det här” om de inte har varit inblandade tidigare.

Hur det här ska ske är det upp till er i Sverige att avgöra. Det behöver inte nödvändigtvis innebära att Riksbanken fattar beslut om makrotillsynsinstrument, men Riksbanken måste vara med i diskussioner med banktillsynsmyndigheter och måste kunna göra offentliga kommentarer om vad av det som sker på området finansiell stabilitet som kan påverka penningpolitiken.

En olycklig och enligt oss väldigt osvensk aspekt – som vi har kommenterat – av situationen i Sverige är att regeringen länge drog på beslutet om vilka som skulle bli ansvariga för makrotillsynen. Det här ledde till en olycklig offentlig strid mellan Riksbanken och Finansinspektionen. Inget av de här organen hade väl något annat val än att göra diskussionen offentlig, men det var beklagligt att detta drog ut så mycket på tiden. Här ligger ansvaret på regeringen, anser vi, och inte på Riksbanken.

Nu vill vi verkligen uppmana regeringen att snabbt besluta om vilka befogenheter Finansinspektionen ska få. Vi vill också uppmana er att fundera mycket noga över strukturen för beslutsfattandet vad gäller finansiell stabilitet. Att tilldela Finansinspektionen i stället för Riksbanken makrotillsynen kan vara rätt eller fel ansats – det är upp till er att besluta. Men visst är det motströms om vi jämför med internationella diskussioner. Jag har varit vice ordförande i Europeiska systemrisknämnden. Varje stor aktör som satt med i nämnden kom från en centralbank i EU. Den allmänna åsikten i hela EU var att huvudansvaret för makrotillsynen borde ligga hos centralbanken. Ni måste naturligtvis inte göra så i Sverige. Men det är bra att ha i åtanke att man simmar motströms om man ger ansvaret helt och hållet till Finansinspektionen.

Vad gäller remissvaren har jag redan kommenterat att det är lite märkligt att ett stort antal personer som svarat å ena sidan anser att det är farligt att politikerna fastställer inflationsmålet och att Riksbanken borde fastställa detta men å andra sidan säger att det är ganska acceptabelt att politikerna lägger sig i och är väldigt involverade i att fastställa makrotillsynsinstrumenten. Om ni vill delegera vissa instrument, till exempel makrotillsynen, till ett tekniskt organ, som Finansinspektionen, är det väldigt viktigt att regeringen klargör vilka instrument det är den delegerar och sedan tar ett steg tillbaka och låter detta organ fatta besluten. Det är det här ni måste avgöra.

Mitt intryck är att bakgrunden till beslutet om att ge det här ansvaret till Finansinspektionen var det motsatta, nämligen att ministrarna sa att det var

lättare för regeringen att utöva inflytande över Finansinspektionen (FI) än över en oberoende riksbank. Om det är på det sättet är det väldigt farligt. Hur det än ligger till måste detta förtydligas på ett eller annat sätt.

När det gäller remissvaren i övrigt skulle jag vilja bestrida en del av kommentarerna, i synnerhet kommentarerna från FI om att vi kanske inte har förstått en del saker vad gäller hur instruktionerna fungerar i Sverige. FI säger att vi inte riktigt har förstått hur det ligger till i Sverige. Det första var att vi skulle ha bett om att riksbanksfullmäktige skulle ha huvudansvaret för översynen av riksbankslagen. Men jag vill tydliggöra att vi inte har sagt att så behöver vara fallet. Vad vi sa var att riksdagen och finansutskottet bör debattera riksbankslagen och att man bör bjuda in riksbanksfullmäktige till finansutskottet för att debattera riksbankslagen, eftersom de sedan är ansvariga för att verkställa detta. Vi har också sagt att vi är imponerade av hur riksbanksfullmäktige fungerar och hur de ser på sitt ansvar. Det är väldigt delikat att inrätta en oberoende riksbank och besluta om organisationen av den. Vi anser att riksbanksfullmäktige fungerar bra. Vi skulle vilja att ni beaktar deras åsikter om en framtida riksbankslag. Men vi rekommenderar alltså inte att riksbanksfullmäktige själva ska leda översynen.

Sedan gäller det växelkursen. Det kanske är lite av ett missförstånd här. Vi sa att formuleringarna i riksbankslagen nu är otydliga och att det här är föråldrat när det gäller växelkurssystemet. Nu är det dags att se över formuleringarna. Man kanske inte behöver ändra vad som står där i sak, men man behöver modernisera formuleringarna för att tydliggöra läget.

Det tredje gäller inflationsmålet. Man säger att Sverige inte kan delegera inflationsmålet och att politikerna inte kan fastställa inflationsmålet, då Sverige är med i det europeiska systemet för centralbanker, medan Förenade kungarikets centralbank inte är med där. Men det här tror jag är ett misstag. Varken Sverige eller Förenade kungariket är ju med i euroområdet, men vi sitter båda i ECB:s allmänna råd. Vi är också med i vad som kallas det europeiska systemet för centralbanker, och vi har båda i enlighet med fördraget ansvar för att fastställa det inflationsmål som vi önskar.

Dessutom är tolkningen av EU-fördraget på penningpolitikområdet helt klart flexibel. Det har tolkats på många olika sätt av olika medlemmar. Man har uppfattat det som man har önskat, så jag tycker inte att ni ska känna er begränsade. Ni har ju valt att inte gå med i euron, och även om ni inte har något uttryckligt ”opt-out” för att inte gå med kan jag inte se framför mig att ECB plötsligt skulle utöva kraftfulla påtryckningar för att Sverige skulle gå med. ECB vill ju inte ha en massa nya medlemmar just nu, och det är tydligt att Sverige inte vill gå med i euroområdet.

Man kritiserar oss för att inte förstå de svenska institutionerna, men den kritiken är grundad på ett missförstånd. Vi respekterar den svenska situationen. Vi har inte lagt fram något lagförslag. Vi tog upp de här frågorna nu därför att vi tycker att det är dags att se över riksbankslagen, och om ni ska göra det måste ni gå igenom varje paragraf för att se hur den kan moderniseras och uppdateras.

Då skulle jag vilja be min kollega Marvin Goodfriend att beskriva varför vi har genomfört utvärderingen och skrivit den så som vi har gjort.

Utvärderare Marvin Goodfriend: Herr ordförande! Jag vill tala lite om våra metoder i utvärderingen. Grunden är en 60 sidor lång berättelse som går igenom penningpolitiksbesluten för 2010–2015. Vi bestämde oss för att anta strategin att bedöma penningpolitiska beslut i realtid enligt de förutsättningar som rådde då och inte se på detta från det framtida läge som råder i dag. Ni kan tala om rekommendationer och så vidare, men allt vi rekommenderar Sverige grundar sig på den här berättelsen. Detta är det vi har förstått av den svenska situationen. Jag vill därför förklara lite hur vi har gått till väga när vi skrivit berättelsen.

Den omfattande dokumentationen av diskussionerna i Riksbanken är grunden för att vi har kunnat göra utvärderingen. Jag vill understryka att tillgången till dokumentation av realtidsdiskussioner i Riksbanken – vi hade tillgång till protokollen två veckor efter att diskussionerna ägt rum – är något ganska unikt i världen. Man kan i protokollet se vad enskilda ledamöter har sagt. Detta är otroligt viktigt för insynen i centralbankernas arbete. Här är Sverige verkligen ledande. Det vill jag betona.

Källorna till dokumentationen är de uppdaterade penningpolitiska rapporterna inför de penningpolitiska mötena. Det har ägt rum 35 möten under den här perioden, från februari 2010 till oktober 2015. Vår 60-sidiga berättelse grundar sig på ungefär 1 200 sidor rapporter, ungefär 800 sidor protokoll och ungefär 2 000 sidor realtidsdata, prognoser och uppgifter om den penningpolitiska beslutsprocessen. Som ni kan föreställa er tog det ganska lång tid att sammanställa berättelsen.

Vi har förstås varit ganska selektiva i vår berättelse. Vi har bara valt ut de frågor som kan ligga till grund för en utvärdering av hur bra penningpolitiken har förts med tanke på den information som fanns tillgänglig just då. Som sagt ansåg vi att det var väldigt viktigt att inte utgå från dagens situation och se tillbaka på besluten vid utvärderingen av dem utan tänka på förutsättningarna just då. Vi tittade på prognoser och jämförde dem med de tidigare mötenas prognoser. Vi tittade på processen i beslutsfattandet och på motiveringarna från direktionen. Det här är information som främst kommer från de penningpolitiska rapporterna och uppdateringarna, som framför allt återspeglar majoritetens ståndpunkt.

De penningpolitiska mötena i sig utgjorde en möjlighet för ledamöterna att redogöra för sina enskilda synpunkter. I protokollen framgår ledamöternas olika åsikter på ett nästan omedelbart sätt. Ledamöterna hade ett starkt incitament att redogöra för sina synpunkter vid mötena, vilket sedan återspeglas i protokollen.

Alternativa scenarier och prognoser återspeglade inte alltid de oliktänkandes åsikter. De finns ofta inte med i motiveringarna heller. I protokollen kan vi utläsa att vi har en minoritet som utmanar majoritetens ståndpunkt. Man ifrågasätter också enskilda ledamöter i majoriteten. Det här är ganska ovanligt

i centralbanker. Det kan verka överdrivet. Vid läsning av protokollen kan det verka som att man upprepar sig väldigt mycket. Men faktum är att ledamöterna tar ett enskilt ansvar för penningpolitiken. Jag har aldrig sett något sådant i andra centralbanker. Det fungerar definitivt inte så i USA.

Eftersom centralbanker som Riksbanken ber enskilda ledamöter att ta ett individuellt ansvar och i synnerhet ger ledamöter möjlighet till detta vid de penningpolitiska mötena – och detta också återspeglas i protokollen – är det särskilt viktigt för oss ur en utvärderingssynvinkel att rapportera om dessa avvikande åsikter för att bedöma i vilken utsträckning penningpolitiken hade kunnat förbättras om man hade beaktat de avvikande åsikterna vid ett visst tillfälle. Om ni tar er tid att läsa berättelsen kan ni själva avgöra i vilken grad detta varit fallet.

Återigen vill jag lovorda Sverige för att man har tillhandahållit den här omfattande dokumentationen av hur penningpolitiken har förts, för att man gör en oberoende utvärdering och för att internationella experter kallats in för att göra utvärderingen. Jag var på ett möte i USA med Federal Reserves vice ordförande, som då sa att de kanske borde göra som Sverige i den här processen, så ni har faktiskt påverkat resten av världen.

Jag vill verkligen uppmana er att läsa hela vår utvärdering. Det kanske räcker med att läsa rekommendationerna, men om ni verkligen vill förstå hur arbetet pågår, vad man hade kunnat göra och hur det hade kunnat bli vill jag verkligen uppmana er att läsa utvärderingen. Vi har gjort vårt bästa i sammanfattningen, men det är inte en tillräckligt god ersättning för att läsa själva utvärderingen.

Ordföranden Fredrik Olovsson: Tack till er bägge för detta! Pär Elvingsson ska nu ge en kort redovisning av remissvaren.

Pär Elvingsson, finansutskottets kansli: Någon sa att det är två evenemang som äger rum den här veckan. Det är mellon – Melodifestivalen – och vi. Låt oss slå de andra med hästlängder!

Vi bjöd in 43 organisationer och institutioner att ge svar på den här utvärderingen. Vi fick in 23 svar, vilket är dubbelt så mycket som vi fick in efter Goodharts och Rochets utvärdering för fem år sedan. Det visar lite på intresset.

Jag tänker gå igenom två av Kings och Goodfriends slutsatser och rekommendationer – lite lätt och snabbt, för jag har bara en kvart på mig. Jag har gjort det felaktiga att jag har en massa information på mina overheadbilder. Det får man egentligen inte ha, men vi kör ändå.

Flertalet välkomnar en intressant utvärdering. Många, även direktionen, har noterat att omdömena är övervägande positiva. Sedan finns det en del kritik. Stockholms universitet tycker till exempel att man inte tittar tillräckligt på att Riksbanken grovt har missat inflationsmålet.

KI, Örebro universitet och Stockholms universitet tycker att man har ägnat för lite tid i utvärderingen åt Riksbankens inflationsprognoser. LO och industrifacken tycker till exempel att man inte tittar tillräckligt mycket på penningpolitikens betydelse eller inflationsmålets betydelse för lönebildningen i den svenska ekonomin.

Som Mervyn King nämnde finns det en del som tycker att utvärderarna brister i kunskap om svenska institutionella förhållanden.

Vi kan gå till den första slutsatsen. Egentligen är väl den att man tycker att åtstramningen 2010–2011 inte var orimlig och den delades i det stora hela av hela direktionen. Där finns det en del kritik. LO, Lars EO. Svensson och Linnéuniversitetet anser att slutsatsen är helt felaktig. Man har fokuserat för mycket på förändringstakt i förhållande till förändringar i nivåer.

Svensson avvisar också bestämt påståendet att minoriteten i direktionen skulle ha godtagit åtstramningen. Han menar att minoriteten följde en enkel handlingsregel som tydligt framgår av protokollen. De lägre räntorna, som minoriteten föreslog vid varje möte, var bara ett första steg mot en väl avvägd penningpolitik, enligt Svensson.

Den andra slutsatsen är att det började tjorva till sig lite 2011 och 2012, att direktionen inte riktigt uppfattade hur svårt läget var i euroområdet och att man var sen med att sänka räntorna. Det här förvärrades av att man hade en överoptimistisk bedömning av tillväxten och ränteutvecklingen i världen.

Flertalet remissinstanser delar den slutsatsen. Lars EO. Svensson kritiserar i sitt remissvar utvärderingen för att man inte tar upp frågan om nyttan av eller kostnaden för att luta sig mot vinden.

Då kan vi gå över till rekommendationerna om penningpolitiken. Den första rekommendationen från Goodfriend och King, när man sedan gör om lagen, handlar om vad som bör vara Riksbankens mål. Det är att riksdagen på finansministerns rekommendation bör både definiera och siffersätta inflationsmålet. Inflationsmålet bör i dagsläget vara 2 procent mätt i KPIF, alltså den underliggande inflationen. Och målet bör ses över vart tionde år.

Av de 13 instanser som har kommenterat den frågan är det 9 som är negativa till att riksdagen eller politikerna skulle siffersätta målet och definiera målet. Några, som King tog upp, anser att det är oförenligt med ECB-stadgan. Lunds universitet tycker att förslaget är bra, men man tycker att det måste läggas in någonting för att värna bankens självständighet i allt det här. Då tycker man att under den löpande tioårsperioden ska målet endast kunna justeras på förslag från Riksbanken.

I rekommendationen rekommenderar de KPIF i stället för KPI. Samtliga tycker att man bör göra någon förändring här. Flertalet rekommenderar också att man inför KPIF i målet. Direktionen anser att det finns fördelar med att byta målvariabel från KPI till KPIF eller HIKP, vilket är Europas inflationsmått.

Konjunkturinstitutet och Lars EO. Svensson föredrar HIKP. Sedan finns det ett antal remissinstanser som tycker att man bör återinföra toleransintervallet. Lunds universitet föreslår till och med att man ska ha ett intervall på ± 2 procent. Med riktvärdet 2 skulle det då vara ett intervall från 0 till 4.

När det gäller att fastställa Riksbankens mål ska det vara att upprätthålla prisstabilitet, då definierat enligt inflationsmålet i rekommendation 1 och med hänsyn tagen till långsiktig hållbarhet i produktion. Utvärderarna tycker också att direktionen ska ha en möjlighet att avvika från att uppnå målet under två år, och om man gör det ska man återkomma till riksdagen och berätta varför.

Direktionen instämmer i stort i det. Det är ungefär den modell för den flexibla inflationsmålspolitiken som man följer. De delar också Goodfriends och Kings uppfattning i utvärderingen om att målet för Riksbanken och penningpolitiken inte ska omfatta siffersatta mål för sysselsättning och produktion eller i termer av nominellt BNP.

Finansinspektionen anser att det är bra med flexibilitet, men de tycker inte att Riksbanken ska få avvika från målet för att säkra finansiell stabilitet. Riksgäldskontoret tycker att det är bra att Riksbanken tar hänsyn till finansiell stabilitet, men det måste ske utifrån det penningpolitiska mandatet. Man får inte göra avvägningar mellan ett mål för inflationen och ett mål för finansiell stabilitet.

Enligt LO är det inte kontroversiellt med ett flexibelt mål. Men det får inte motiveras diffust. Det är väldigt viktigt, enligt LO, av demokratiska skäl. Riksbanken kan inte och ska inte kontrollera alltför många faktorer i ekonomin. Det de vill är att målet bör vara att stabilisera såväl inflationen runt inflationsmålet som arbetslösheten runt en långsiktigt hållbar nivå.

Industrifacken avråder från att förlänga tidshorisonten så att det kan gå över två år innan målet ska vara uppnått. De tittar på det i kombination med Goodfriends och Kings rekommendation nr 9 om att utöka Riksbankens ansvar för finansiell stabilitet. De menar att den kombinationen skulle innebära att Riksbanken får ett betydligt mer långtgående mandat och att det skapar oklarheter, som de tycker att det har varit under de senaste åren.

Sedan kommer vi in på prognoser och liknande. Rekommendation 3 är att Riksbanken bör ompröva sina metoder för att ta fram världsekonomiska prognoser och prognoser över räntorna i omvärlden.

Flertalet instämmer i den rekommendationen. Direktionen anser att den omprövning som man efterlyser redan sker i det löpande prognosarbetet och att det självklart att antaganden om omvärldsutvecklingen bör framgå tydligt i penningpolitiska rapporter, till exempel. Uppsala universitet och Lars EO. Svensson anser att prognoserna över internationella räntor bör utgå från faktisk nivå och marknadens förväntningar – det är väldigt viktigt.

Sedan kommer utvärderarna in på räntebanan, som Mervyn King tog upp. De vill att Riksbanken ska göra en utvärdering av räntebanan, erfarenheterna av räntebanan, och en analys av avvikelserna mellan räntebanan och marknadens förväntningar under utvärderingsperioden 2010–2015. Sedan vill de att

man rutinmässigt även gör den här bedömningen i de penningpolitiska rapporterna.

Flertalet instämmer i den rekommendationen. Direktionen anser att det kan vara dags att göra en utvärdering efter de tio år som man har haft den här räntebanan men att man inte behöver göra det rutinmässigt. LO tycker att det är bra med en utvärdering men tycker samtidigt att det är väldigt värdefullt att Riksbanken faktiskt publicerar en räntebana. Det ger klarhet och tydlighet, menar de, i penningpolitiken.

Den som avviker här är väl Lunds universitet. De tycker att utvärderingen visar att räntebanorna har varit kroniskt missvisande, vilket har bidragit till att reducera förtroendet för Riksbanken. Själva prognosen har bidragit till någon sorts illusion om att man har en hög precision i penningpolitiken. Därför menar de att Riksbanken bör tona ned vikten av ränteprognosen och på sikt avskaffa den.

Sedan har vi en rekommendation kring växelkurssystemet. Här är remissinstanserna delade. En del anser att ansvarsordningen i valutapolitiken bör skrivas in i riksbankslagen, medan andra tycker att det räcker med den ordning som finns i dag – den är tydlig. Riksbanksfullmäktige tar även upp frågan om åtgärder eller lån eller sådant som Riksbanken kan göra i valutapolitiskt syfte. Fullmäktige tycker att den typen av lån eller den här möjligheten som Riksbanken har bör ses över i en eventuell kommande utvärdering. Det de syftar på är väl, typ, mjuka lån till IMF och så vidare.

Sedan kommer vi in på rekommendationer om finansiell stabilitet. Där är en rekommendation att man utan dröjsmål bör se till att Finansinspektionen får de rättigheter och verktyg som de behöver.

Nästan alla instämmer i den rekommendationen. Direktionen tycker att det behövs en genomgripande översyn av det här ramverket. Möjligtvis kommer det att ta flera år. Därför instämmer de i rekommendationen. Men de redovisar samtidigt ett antal åtgärder som behöver vidtas om riksdagen väljer att inte genomföra en sådan här utvärdering. Finansinspektionen menar att ramverket måste läggas fast skyndsamt och att det bör tas fram i Regeringskansliet eller av en särskild utredare. Det får man väl egentligen tolka som att de inte vill att det ska ingå i en kommande översyn av riksbankslagen.

Riksgälden vill att målet ska förtydligas. Lunds universitet vill, i motsats till flertalet, att det fulla ansvaret för makrotillsynen snarast ska föras över till Riksbanken. Riksbanken får då två mål. Finansiell stabilitet bör vara huvudmålet vid konflikt.

När det gäller det här med att inrätta en gemensam kommitté kan ni läsa rekommendationen själva. Direktionen vill att ramverket utreds på nytt, som vi sa tidigare. De har svårt att kommentera eller uttala sig om Goodfriends och Kings förslag, eftersom många frågor är obesvarade. De pekar i sitt remissvar på olika sätt att organisera makrotillsynen.

Finansinspektionen avvisar med kraft rekommendationen. De ser inga skäl till att de ska ta gemensamma beslut med Riksbanken om tillsynsåtgärder eller stabilitetsrapporter. De tycker i och för sig att stabilitetsrådet, som finns i dag,

är väldigt viktigt, men det har inte fungerat fullt ut. För att få det att fungera fullt ut vill de att man tydligt definierar Riksbankens roll kring finansiell stabilitet. De vill att man förtydligar det på olika sätt. De påpekar att den modell som Mervyn King och Goodfriend föreslår avvisades i Finanskriskommitténs delbetänkande.

Rekommendation 9 handlar om att förtydliga Riksbankens roll när det gäller att värna finansiell stabilitet. Direktionen anser att det är väldigt viktigt. De anser också att det är väldigt viktigt att Riksbankens roll i arbetet med att förebygga och minska risker och sårbarheter i det finansiella systemet förstärks.

Ni kan läsa resten själva. Tydligen går jag över tiden, för det tittas på mig.

Vi kan gå till rekommendation 10, som handlar om att man behöver göra en översyn av det här ramverket senast 2020. Direktionen tycker att man inte bör vänta med det utan göra det omedelbart. Finansinspektionen tycker att det är för tidigt, eftersom det bara blir fyra år av erfarenheter. Riksgälden tycker att man kan göra det i samband med att man ser över stabilitetsrådet 2019.

Goodfriend och King vill att vi här i riksdagen håller utfrågningar med riksbankschefen minst tre gånger per år och att de vice riksbankscheferna deltar oftare. Flertalet instämmer i det. Flertalet tycker också att granskningen av penningpolitiken måste förstärkas.

Sedan gäller det protokollen. De flesta instämmer inte i rekommendationerna. De tycker att protokollen fungerar ganska bra som det är i dag. Man är också lite tveksam till att komplettera protokollen med uppgifter från tidigare i prognosarbetet. Direktionen tycker att man möjligtvis kan göra det. De ska se över om det går att göra det.

Sedan handlar det om att stöpa om direktionen till ett penningpolitiskt råd.

Riksbanksfullmäktige svarar i och för sig inte på den frågan, men de tycker att det finns skäl att se över styrmodellen och att det bör göras i en kommande översyn.

Finansinspektionen erinrar om att det, när det här startade 1999, fanns beredningsansvariga ledamöter i direktionen för olika områden. Det påminner lite om den modell som Goodfriend och King rekommenderar. Man kan titta på den.

Lars EO. Svensson anser att riksbankschefen har fått för stor makt. Han är inte heller riktigt säker på att ett råd skulle avhjälpa det problemet.

Rekommendation 15 kan ni läsa själva. Fullmäktige tar väl rekommendationen som den är tänkt. Fullmäktige tycker väl egentligen att man kan se över vilka möjligheter direktionen och fullmäktige har att vända sig till riksdagen och att de bör kunna göra framställningar inom alla områden i Riksbankens verksamhet.

Riksbankschef, Stefan Ingves: Jag vill börja med att rikta ett varmt tack till Goodfriend och King för utvärderingen. De har gett oss en hel del värdefulla synpunkter och förslag när det gäller penningpolitiken och synen på politikområdet och i andra sammanhang.

Detta är också ett utmärkt tillfälle för utskottet, eftersom det här bidrar med värdefulla synpunkter till oss alla som arbetar inom området, inte bara Riksbanken. Det kan jag stå som garant för, för det här är tredje gången som vi genomgår den här typen av utvärdering. Vi får mycket värdefull information när det gäller möjligheter att förbättra vår strategi och olika sätt att analysera både penningpolitik och finansiell stabilitet.

Riksbanken har kommit med två inlagor, en från direktionen och en från riksbanksfullmäktige, som remissvar. Det här har vi naturligtvis lämnat in i skrift. Jag kan inte här – det är heller inte tanken eller min avsikt – gå in i detalj på de remissvaren. De finns ju tillgängliga för alla som vill läsa dem.

Jag talar å direktionens vägnar. Fullmäktige har som sagt ett eget remissvar.

Rent generellt instämmer vi i direktionen i flera av de rekommendationer som ges. Vi kommer att ta ställning till hur vi sedan kan gå vidare med de olika synpunkterna. När det gäller penningpolitik välkomnar vi den generellt sett positiva bedömningen av arbetet under 2010–2015. Vi håller med utvärderarna om att inflationsmålssystemet och de rättsliga ramarna med en oberoende riksbank, en oberoende centralbanksinstans, har fungerat väl. Det är naturligtvis också något som har framhållits i tidigare utvärderingar.

Även om systemet på en övergripande nivå har varit framgångsrikt finns det alltid utrymme för justeringar, förstås. Man tar upp flera frågor i den här utvärderingen. Det är sådant som är väl värt att diskutera och fundera vidare kring. Det handlar framför allt om frågor som rör hur man kommunicerar kring penningpolitiken, inte om penningpolitiken som sådan.

När det gäller finansiell stabilitet anser vi vid Riksbanken i likhet med författarna att det är angeläget med finansiell stabilitet. Kanske kan man säga att det framställs som den allra viktigaste frågan i utvärderingen. Som vi ser det finns det ett behov av att bli ännu tydligare när det gäller Riksbankens roll för att upprätthålla finansiell stabilitet. Det har vi också framfört vid flera tillfällen tidigare. Vi är dessutom av den uppfattningen att det är rimligt att förtydliga och stärka bankens roll i fråga om att förhindra finansiell instabilitet och få bort sårbarheter i finanssystemet. Det omfattar naturligtvis också makrotillsynsområdet.

Författarna av utvärderingen noterar att penningpolitiken har varit framgångsrik jämfört med de flesta föregångarna när det gäller inflationsmålet. Ett sätt att ge uttryck för det hittar man i utvärderingen. Man noterar att dagens smärre avvikelser från tvåprocentsmålet när det gäller konsumentprisindex ses som ett misslyckande. Det talar väl sitt tydliga språk om hur situationen faktiskt har utvecklats.

Man kan titta på medelvärdena innan inflationsmålet inrättades. Då låg man i snitt nästan på tvåsiffriga tal. Och det var stor volatilitet i systemet.

Sedan 1995 har man i snitt legat en liten bit under två. Det är betydligt mer stabilt än det har varit under tidigare tidsperioder. Men frågor som gäller det penningpolitiska ramverket kan naturligtvis, och bör antagligen också, disku-

teras vidare hela tiden. Man kan alltid göra justeringar. Man kan få till förbättringar i arbetssätt och metoder. Frågan om målvariabeln är en fråga som har varit föremål för diskussion under lång tid.

Framför allt i perioder där reporäntan förändras på ett mer omfattande sätt, så att det påverkar KPI, kan det vara väl värt att lägga tid på att överväga huruvida man bör gå över till KPIF eller HIKP för att justera. Vi är i nuläget inte av den uppfattningen att direktionen bör ta slutgiltig ställning i den frågan, men det finns flera fördelar med att gå från KPI till antingen KPIF eller HIKP. Vi välkomnar i allra högsta grad en fortsatt diskussion om den frågan. Dessutom håller vi med författarna om att en väl avvägd penningpolitik bygger på att det kan ta mer än två år innan inflationsmålet uppnås. Den principen har vi med i vår nuvarande strategi. Under den tidsperiod som diskuteras i dag utnyttjade vi också då och då den flexibiliteten i våra penningpolitiska beslut, inte minst i försök att få ned hushållens skuldsättning och andra svåra frågor som uppstod som en följd av den problematiken.

Det här är naturligtvis något som har diskuterats en hel del under de senaste åren. Vi hävdar att den typen av flexibilitet redan ingår i Riksbankens mandat. Vi instämmer därför i utvärderarnas uppfattning på just den punkten.

Men flexibilitet kräver också tilltro till inflationsmålet. Annars blir det svårare att avvika från tvåprocentsmålet. Vi utnyttjar flexibiliteten då och då, som jag nämnde. Men omständigheterna under den här tidsperioden förändrades också gradvis av framför allt tre skäl. Till att börja med var det så att tidsperioden när inflationen hamnade under inflationsmålet drogs ut tidsmässigt – betydligt längre än tidigare. De långsiktiga inflationsförväntningarna började långt under målet – det kan man se på den bild jag visar här. Samtidigt blev penningpolitiken i omvärlden alltmer expansionistisk till sin natur. Det här återspeglar sig och reflekteras naturligtvis i vår verksamhet också. Man kan alltså vidta mer kraftfulla åtgärder, kan man konstatera, för att upprätthålla tilltron till inflationsmålet.

Jag har några kommentarer som rör frågan om kommunikation när det gäller penningpolitik. Det är något som också tas upp i rapporten. Vi försöker verkligen vara öppna och ha så mycket insyn som möjligt, som centralbanksinstans, i Riksbanken. Vi har information om hur vi går till väga. Det finns rapporter och protokoll. Protokoll kommer två veckor efter möten. Det anges vem som har sagt vad. Vi menar att det är en tydlig del av hur penningpolitiken genomförs, och det är en tydlig inriktning och en koppling till politiken.

Det finns dock alltid utrymme för förbättringar. I Riksbanken tog det oss nästan tio år av diskussioner och funderingar innan vi började publicera reporäntebanan. Nu har vi gått ut med reporäntebanor i närmare tio års tid. Det vi talar om är alltså en diskussion som har pågått i sammanlagt 20 år.

När vi har kommit till det skede som vi befinner oss i nu håller vi med om att det är fullt rimligt att det är dags att utvärdera de erfarenheter vi har vunnit av att publicera en reporäntebana. Men det är ännu lite för tidigt att säga någonting om var vi kan tänkas hamna och vad som blir nästa steg.

Protokollen från direktionen anger i fullständig version vad som skedde vid mötena, med angivande av vem som har sagt vad. Det innebär, menar jag, att det är ganska lätt att granska och se hur de olika ledamöterna i direktionen och direktionen som helhet har arbetat. Men man talar också om att komplettera det med ytterligare information från olika typer av möten som vi anordnar med tjänstemän inför det avgörande penningpolitiska mötet och besluten.

Vi är beredda att fundera kring detta – vi gör det också. Men vi menar inte att mötes- och sammanträdesprotokoll, med angivande av vem som har sagt vad, kan tillhandahållas från varje möte under till exempel den en och en halv månad långa period som har lett fram till direktionssammanträdet med beslutet. Det skulle vara oerhört tidskrävande och ganska besvärligt att genomföra. Men vi är absolut beredda att fundera noga kring de frågorna och eventuellt utöka den information som vi har tillhandahållit tidigare.

Då ska jag gå in på den fråga som diskuteras utförligt i utvärderingsrapporten: den finansiella stabiliteten.

Den här diskussionen är oerhört angelägen eftersom det alltid är bättre att undvika finanskriser snararare än att hamna i en och sedan kämpa i tio år för att utvärdera och ta sig ur den. Detta leder då vidare till frågan om vilken roll som den finansiella stabiliteten spelar när det gäller Riksbanken och det som vi gör och det som vi bör ägna oss åt.

Nuvarande riksbankslag är ganska vag när det gäller att definiera vad man ska och inte ska göra. Det står i princip att Riksbankens uppgift är att främja ett effektivt och tryggt betalningssystem. Den går inte särskilt mycket längre än så. Det vore naturligtvis värdefullt om man kunde få ett förtydligande åt ena eller andra hållet.

Vad bör då en centralbank syssla med när det gäller finansiell stabilitet? Ja, till syvende och sist är det ju där som pengarna finns. Det hänger samman med att centralbankerna alltid har varit och är sista utlåningsinstans. När man har uppfyllt den rollen innebär det samtidigt att man har en förståelse för vad som pågår inom finanssektorn. Man måste veta vad som sker där också under bättre tider. Annars blir det oerhört svårt att göra klart för sig vad som behövs när tiderna blir sämre.

Det innebär att oavsett var tillsynen formellt ligger måste centralbanker alltid utöva någon form av tillsyn på det ena eller andra sättet. Man identifierar risker och sårbarheter. Man måste också noggrant fundera över makroekonomiska frågor och makrotillsynsfrågor. De kan enkelt kombineras med det arbete som vi gör inom det makroekonomiska området rent generellt.

En annan anledning till att man bör arbeta med finansiell stabilitet är att finansiell stabilitet och penningpolitik är nära sammankopplade. Om det blir en finansiell instabilitet i något läge är det oerhört svårt att bedriva penningpolitik. Samtidigt kan penningpolitiken faktiskt påverka den finansiella stabiliteten och leda till en situation med finansiell instabilitet i framtiden med negativa återverkningar på hela ekonomin. Det ömsesidiga beroendet försvinner inte oavsett hur vi organiserar arbetet när det gäller den finansiella stabiliteten.

I utvärderingen noteras det att det kan vara värt att göra ett omtag när det gäller makrotillsynen och hur den är organiserad i Sverige. I nuläget har vi ramar med en hel del brister både när det gäller mål för makrotillsyn och beträffande processer för hur man ska tilldela nya verktyg. Dessa brister gör det svårt att fatta beslut om vad man bör göra och vad man bör avstå från att göra på området. Det i sin tur har skapat en situation där man nu löper risk att ständigt förlora tid och halka efter i processen när det i själva verket krävs att man agerar. Därför är det viktigt att vi noga funderar över hur vi ska hantera dessa frågor. Annars blir det en skev situation på grund av att vi inte agerar tillräckligt kraftigt. Personligen anser jag att vi redan befinner oss i det läget.

Frågan är hur vi ska åstadkomma detta. De flesta av dessa åtgärder är impopulära hos någon eller några. Det finns mycket att vinna på att fatta beslut på kort sikt, därför att vinsterna står att finna på längre sikt. Men oavsett vilket samhälle man lever i är det alltid svårt att fatta beslut om beslutsfattande strukturer på ett sådant sätt att saker och ting beslutas förr hellre än senare.

Dessa brister lyfts fram i utvärderingen inklusive de inhemska bristerna. Det har ju också Mervyn King varit inne på. Det här är inte i linje med hur man brukar göra saker och hur man tenderar att göra saker i Europa. I den europeiska systemrisknämnden har man också framfört synpunkter som inte riktigt går i linje med detta.

Operativ autonomi från politiska instanser talas det om och rätten att besluta när beslut behövs. Dessutom anser vi att de nuvarande ramarna är lite för mjuka, om man får uttrycka det så. Centrala policyinsatser på det här området kräver en starkare och tydligare struktur än vad vi har i dag. Finansinspektionens mandat är helt enkelt bara en instruktion från regeringen. Stabilitetsrådet är rent formellt enbart en nämnd eller en kommitté. Det garanterar inte en långsiktigt hållbar situation. Ramarna måste bekräftas i lag.

Vi anser också att ramarna för makrotillsynen måste hanteras, gärna i anslutning till arbetet med riksbankslagen. Det kommer säkert att ta flera år och kräva en hel del diskussioner. En del av dessa frågor kan man faktiskt inte avstå ifrån att hantera.

Om man tittar på hushållen som lånar för mycket och på skuldsättningen som ökar så snabbt är det brådskande att Finansinspektionen utan dröjsmål får de befogenheter man behöver för att det ska bli möjligt att förr hellre än senare komma till ett beslutsfattarläge.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Tack så mycket för möjligheten att få komma hit. Tack också för den utmärkta rapporten. Jag vet att den har blivit internationellt känd. Med tanke på det utmärkta resultat som ni har uppnått välkomnar jag förstås diskussionen som vi har just nu och möjligheten att titta på det här i framtiden.

Jag ska prata lite om några delar och i huvudsak fokusera på det som mer rör regeringen.

Om jag inleder med bakgrunden är det nu 20 år sedan riksbankslagen reformerades. Det var inte bara den lagen som reformerades, utan i början av 90-

talet fick vi också ett nytt ekonomiskt, -politiskt ramverk i flera olika dimensioner. Men den självständiga riksbanken var ju en väldigt viktig del av detta.

Det är klart att det under dessa 20 år finns en rad saker som har förändrats och som också har påverkat hur det ekonomisk-politiska ramverket är utformat.

Något som har påverkat hur vi ser på den ekonomiska politiken är ju den stora finanskrisen under 2008–2009. De efterverkningar och störningar som finanskrisen har haft när det gäller den realekonomiska utvecklingen har varit både större och mer långsiktiga än vad man tidigare kanske hade trott, vilket också har påverkat inflationsförväntningarna i ekonomin. Det har lett till stora utmaningar för riksbanker, eller centralbanker, runt om i världen.

Finanskrisen har också lett till att det har uppstått en diskussion om hur man i penningpolitiken ska beakta frågan om finansiella störningar eller finansiella obalanser och vilka effekter som de kan få på inflation, produktionen, sysselsättning och arbetslöshet.

Inflationen, liksom inflationsförväntningarna, har ju förändrats, eller sjunkit rejält, från det att reformen genomfördes fram till nu. Man kan sammanfatta det med att det att ha en självständig riksbank för att få ned inflationen har uppenbart varit mycket verkningsfullt. En del säger kanske att det har varit mer verkningsfullt än vad man hade kunnat förvänta sig.

Det är också viktigt att ha med sig att en avvägning mellan inflationsmål och behoven av att stödja mål för den allmänna ekonomiska politiken har under dessa 20 år visat sig vara än viktigare än vad man tänkte sig när man diskuterade den självständiga Riksbanken på 90-talet. Det är också en viktig fråga att lyfta fram i det här sammanhanget.

Något annat som har hänt är att en del av förutsättningarna för den ekonomiska politiken har förändrats, inte minst efter finanskrisen. Många länder har infört nya regleringar för att motverka uppkomsten av finansiella obalanser och också minskat konsekvenserna av dessa kriser. Det gör att vi har fått ett nytt politikområde, nämligen makrotillsynspolitiken. Syftet med den är att motverka finansiella obalanser.

Här har regeringen i Sverige gett huvudansvaret för makrotillsynsinstrumentet till Finansinspektionen, och det var i bred politisk enighet som man beslutade om det.

Något annat som har hänt är att vi har ett nytt ramverk för hantering av banker i kris. Det har beslutats på EU-nivå, och denna lagstiftning har också implementerats i Sverige. Här har regeringen beslutat att utse Riksgälden som resolutionsmyndighet.

Både utvärderarna och andra aktörer har påtalat att det finns en otydlighet kring gränsdragningen mellan dessa politikområden och Riksbankens ansvar för finansiell stabilitet. Mot bakgrund av det har ju finansutskottet aviserat att det ska tillsättas en utredning, och jag ser många poänger med det.

Jag tänkte i huvudsak fokusera på två rekommendationer som är de två rekommendationer i rapporten som hamnar närmare det som regeringen sysslar med.

Det ena är att Finansinspektionen bör få de makrotillsynsverktyg som den behöver för att främja finansiell stabilitet. Det andra är att förtydliga Riksbankens roll för den finansiella stabiliteten.

Finansinspektionen tilldelades huvudansvaret för makrotillsynen 2014 genom en bred politisk överenskommelse om att det var den mest lämpliga åtgärden. Efter det har Finansinspektionen vidtagit flera olika åtgärder för makrotillsynen. Det handlar om att höja kapitalkravet, att höja riskvikterna för bolån och införa ett likviditetstäckningskrav. Tidigare införde man även ett bolånetak. Finansinspektionen har alltså vidtagit en rad åtgärder.

När man skulle införa amorteringskraven påpekade den väl kända Kammarrätten i Jönköping att man kanske inte hade de legala möjligheterna att införa ett amorteringskrav som man från politiskt håll trodde att man hade när man gav Finansinspektionen det mandatet. Det gör ju att vi i stället har fått arbeta med amorteringskravet via riksdagen, och det kommer nu snart på plats. Men det är klart att Finansinspektionens möjligheter att utöva sin makrotillsyn har ju förändrats i förhållande till det som politiken trodde när man gav Finansinspektionen det mandatet.

Det pågår nu ett arbete i Regeringskansliet, närmare bestämt på Finansdepartementet, om hur makrotillsynsmandatet i framtiden närmare ska utformas. Det är en viktig diskussion att föra i närtid. Även här ser jag stora poänger med att ha en bredare politisk överenskommelse om hur mandatet ska förändras så att det överlever eventuella regeringsskiften framöver.

Den finansiella stabiliteten är den andra delen i detta. De olika myndigheterna på det här området har olika roller som jag tänkte illustrera med ett väldigt pedagogiskt och åskådliggörande diagram.

Finansinspektionen har sedan tidigare ansvar för mikrotillsynen. Man har nu också fått ansvar för makrotillsynen. Dels har man en löpande tillsyn över finansiella institutioner, dels har man ansvar för makrotillsynen, och det är någonting nytt som har tillkommit under de senaste åren.

Riksgälden har också en roll i den finansiella stabiliteten. Riksgälden är ansvarig för delar av den finansiella stabiliteten. Riksgälden är ansvarig för insättningsgarantin, för resolution och också för förebyggande statligt stöd för banker som har problem. Också Riksgälden spelar alltså en roll i detta.

Regeringen är ansvarig för finanspolitiken, det är väl känt. Men den är också ansvarig för lagstiftningen på finansmarknadsområdet. Men det som regeringen gör inom finanspolitiken när det gäller både utgifter och inkomster, skatter samt det som regeringen gör beträffande lagstiftning på finansmarknadsområdet påverkar ju naturligtvis också förutsättningarna för finansiell stabilitet. Regeringen är naturligtvis också en aktör i detta.

Därutöver har Riksbanken ansvaret för penningpolitiken och delar av den finansiella stabiliteten. Riksbanken är ansvarig för likviditetsstöd och – när det behövs – nödkrediter den dagen som det är kris. Men man är också ansvarig för att vi har ett fungerande betalningssystem.

Det som vi diskuterar just nu är om Riksbankens del i det finansiella systemet behöver finansiera stabilitetspolitiken och om det behöver förtydligas.

Därutöver har vi också en diskussion om hur makrotillsynen bör utformas i framtiden. Men det som tas upp i den här rapporten är också Riksbankens del i detta.

Det här skett väldigt mycket förändringar i hur vi ser på det ekonomiskpolitiska ramverket. Det har skett en hel del förändringar i hur och om ramverket är utformat. Vi har det nya politikområdet med makrotillsyn, och vi för en diskussion om de olika rollerna i hur vi arbetar med finansiell stabilitet.

Min bedömning är att det är väldigt bra att finansutskottet har sagt att man vill ha den här utredningen. Man har ett väldigt bra bakgrundsmaterial att diskutera utifrån och goda möjligheter att ta hänsyn till de förändringar som har skett i omvärlden under de senaste 20 åren.

Som alltid, när vi har genomfört den här typen av strukturella förändringar, bör vi naturligtvis eftersträva att detta slutar i en bred parlamentarisk överenskommelse om hur man förändrar riksbankslagen i framtiden.

Ordföranden Fredrik Olovsson (S): Då återupptar vi utfrågningen. Vi har nu kommit fram till frågor och svar. Vi börjar med utskottets ledamöter, som får möjlighet att ställa frågor. Vi tar ett par frågeställare åt gången, och om det är någon annan än våra två utvärderare som förväntas svara är det bra om man är noga med att säga detta när man ställer frågan.

Ingela Nylund Watz (S): Jag vill börja med att tacka utvärderarna för en intressant utvärdering. Jag har två frågeställningar som riktar sig till dem. Det handlar om de två övergripande slutsatser som förs fram i rapporten. Den ena slutsatsen var att den penningpolitik som fördes av Riksbanken under 2010–2011 var, som det uttrycks, inte orimlig givet den information som fanns vid tiden. Den andra huvudsakliga slutsatsen är att Riksbanken under den senare delen av utvärderingsperioden reagerade alltför sent på oron och förändringarna i Europa och därmed också var senfärdig med att påbörja räntesänkningarna.

Den senare slutsatsen delas ju av alla remissinstanser och är inte särskilt omdiskuterad i remissvaren. Den första slutsatsen däremot, om att den penningpolitik som fördes inte var orimlig, har fått en hel del kritik. Kritikerna menar att det fanns tecken i tiden som borde ha fått Riksbanken att föra en annan regim i fråga om penningpolitiken. Men eftersom man inte gjorde det, bidrog Riksbanken själv enligt en del kritiker till att hålla inflationen låg och till att arbetslösheten hölls på onödigt höga nivåer. Hur ser ni på den kritiken?

För det andra skulle jag vilja ställa en fråga om riksbankslagen, som ju kom till på 1990-talet. Under den perioden fanns det väl ingen som skulle kunna tänka sig att den penningpolitik vi har sett de senaste åren skulle bli aktuell. Situationen är helt unik i dag. Mot den bakgrunden tycker jag att det känns viktigt och angeläget att få höra er syn på Riksbankens oberoende och oberoendets räckvidd. Nu ska vi ju på nytt se över riksbankslagen. Därför vill jag ta tillfället i akt och fråga om ni ser några gränser för Riksbankens oberoende som behöver klargöras.

Jörgen Andersson (M): Jag skulle vilja tala om finansiell stabilitet. Vi har en väldigt speciell situation i vår omvärld, där det bedrivs en minst sagt expansiv penningpolitik från centralbanker, vilket har väldigt stor betydelse för vilka möjligheter vi har i Sverige. Man skulle kunna fundera lite över hur självständig Riksbanken är i det perspektivet, det vill säga hur stor handlingskraft man har i förhållande till vad andra centralbanker gör runt om i världen. Man kan ställa sig frågan: Hade man haft valet, hade man då bedrivit den penningpolitik man har bedrivit?

Vi har en unik situation i Sverige med högt resursutnyttjande och en mycket hög tillväxt. Någon i riksbanksdirektionen har uttryckt det som att vår penningpolitik har fungerat, det vill säga att tillväxten har kommit igång.

I tillägg till detta har vi en finanspolitik som har stimulerat ekonomin än mer. Den fråga man måste ställa sig är: Fungerar denna samverkan mellan finanspolitiken och penningpolitiken, och skulle man då komma till rätta med eller få en bättre funktion mellan finanspolitik och penningpolitik med den stabilitetskommitté som Goodfriend och King föreslår?

Jag skulle vilja att ni utvecklar detta lite. Finns det behov av större samverkan mellan penningpolitiken och finanspolitiken, och skulle man i så fall kunna lösa det med kommittén för finansiell stabilitet?

Utvärderare Mervyn King: Strax ska jag be min kollega Goodfriend att kommentera huruvida politiken var rimlig eller inte under 2010 och 2011, men jag vill först ta upp den bredare frågan om oberoende för Riksbanken och förhållandet mellan penningpolitik och finanspolitik. Som jag har kommenterat är vad som har skett sedan 2009 något helt nytt. Vi har inte sett detta tidigare. En så lång period med väldigt låga räntor på både kort och lång sikt har aldrig tidigare skådats. Centralbanker har börjat se att uppförandet i deras egna ekonomier och i världen som helhet skiljer sig mycket från vad man hade kunnat föreställa sig innan krisen drabbade oss 2008. Detta ger upphov till en del stora frågor.

Vi bör inte glömma bort att anledningen till att man rörde sig mot ett oberoende för centralbanker var erfarenheterna från 1970- och 1980-talen, då vi hade en hög variabel inflation som ledde till en mycket stor volatilitet i ekonomin när det gäller produktion och sysselsättning. Många länder rörde sig på 1990-talet i samma riktning som Sverige – Nya Zeeland och Storbritannien med inflationsmål och oberoende centralbanker. Detta visade sig vara ett effektivt sätt att under dessa omständigheter skapa en mycket hög finansiell stabilitet, både i realekonomin och för inflationen. Det fungerade.

Jag anser att det vore väldigt farligt att ge upp centralbankernas oberoende. Men vi måste komma ihåg två saker, som vi måste ha i åtanke både när vi utvärderar centralbanker och i det arbete som finansutskottet ska göra framöver. Till att börja med är världen i dag mycket mer komplicerad än vad vi ville tro före krisen.

Vi har många olika slags obalanser i ekonomin, en del i finanssektorn, en del utanför. Detta är något som har tilltagit. Det innebär att det inte är vettigt att tänka att det enda kriterium som centralbanken bör ha när man fastställer räntor är KPI-inflationen under de kommande två åren. Om vi har de mer djupgående obalanserna i ekonomin och om man vill undvika en alltför stor flyktighet i inflationen och sysselsättningen i framtiden, bortom de två åren, kan det vara rimligt att tolerera en inflation antingen över eller under målet för en lite längre period. Detta har vi diskuterat lite i rapporten, och många har börjat fundera mer på detta.

Det andra gäller det strukturella förhållandet mellan penningstabilitet och finansstabilitet. För att åtnjuta fördelarna med centralbankernas oberoende anser jag att det är viktigt att ha en mycket tydlig gräns för vad centralbanken bör göra. Jag förstår dem som är oroade över att Riksbanken har ett dåligt definierat och öppet mandat, för mandatet bör vara väl definierat. Men det innebär inte att Riksbanken bara bör tänka på sin roll som att uppfylla inflationsmålet, utan den bör beakta fler frågor och ett bredare sammanhang.

För att kunna fungera som långivare i sista hand måste de finnas med även i bättre tider i hela processen för att övervaka bankerna och deras balansräkningar, eftersom de kan tvingas ingripa i ett senare skede.

Ett oberoende är inget jag tycker att vi kan ta för givet. Vi måste vara medvetna om att detta är väldigt viktigt. Jag anser att det är avgörande på lång sikt för att kontrollera och stabilisera inflationen. Det är väldigt viktigt. Kom ihåg att under flera århundraden har regeringarna varit väldigt dåliga på att stabilisera inflationen. Bara för att vi har haft bra siffror på 1990-talet och 2000-talet är det fel att tro att detta skulle vara normalt. Så är det inte.

Det var ett viktigt steg framåt att centralbankerna blev oberoende och att man fastställde ett mål. Det bör finnas begränsningar för en centralbanks behörigheter. Det handlar om att delegera behörigheter till en oberoende instans.

När det gäller vad som var rimligt eller inte under 2010–2011 vill jag be min kollega att svara.

Utvärderare Marvin Goodfriend: Jag vill kommentera detta i ett antal steg. Till att börja med vill jag kommentera formuleringen ”inte orimligt”. Ja, vi ville inte säga att det var lovvärt, utan det är en lågt hållen bedömning.

Vi utvärderar ju detta i efterhand. Vi var inte där då. Jag vill ta detta i ordning.

Visst, vi hade en stor produktionsklyfta, och vi skulle kunna få en negativ inflation. Det kunde vara oroväckande. Det är riktigt. Men vi behöver beakta en del saker. Vid den tidpunkten, vilka var då riskerna? Inflationen hade varit hög under de senaste 20 åren, och även om omständigheterna var annorlunda i det här fallet måste man ändå ta inflationen i beaktande. Om jag minns rätt var inflationen 2 procent vid den här tidpunkten, alltså precis på målet.

Vi kan se att BNP-exporten i Sverige gick ned lite, och många hade väntat sig att detta skulle ske i hela världen. 2010 blev jag inbjuden till USA:s kon-

gress för att tala om hur man skulle hantera nollgränsen. Federal Reserve förväntade sig en tillbakagång i USA och förberedde sig på att höja räntan. Men det blev inte så.

I Sverige höjde man räntorna på förhand, och då skulle man kunna tycka att det var dumt, men Sverige fattade detta beslut för att det verkade som om man skulle få en nedgång. Att sedan ha negativ ränta samtidigt som ekonomin växer med 4–6 procent Ja, kanske det inte var orimligt att höja räntan från 0 till −2. Det var ju vad som skedde under den här perioden.

I vår utvärdering säger vi att vi såg en anledning att skriva ned växelkursen i Sverige under krisen. Man kanske borde ha gjort det under den tiden. Men vi vill inte nu i efterhand säga att det var ett misstag att ändra räntan från −2 till 0. Sverige fattade detta beslut, och Sverige var den första ekonomin att gå ur lågkonjunkturen. Det hade man kanske inte väntat sig. Sedan visade det sig väl i efterhand att man ändå inte riktigt hade kommit ut ur lågkonjunkturen, men det är oväsentligt just nu. Vi måste ju använda realtidsdata i vårt arbete, och därför använde vi orden ”inte orimligt”.

Dennis Dioukarev (SD): Ordförande! Min fråga är riktad till Goodfriend och King och handlar om Finansinspektionens kritik mot rekommendation 8 där ni föreslår att Riksbanken och Finansinspektionen ska inrätta en gemensam kommitté. Finansinspektionen avisar förslaget. Beslutet att ge inspektionen huvudansvaret för makrotillsynen bör ligga fast. Inspektionen anser också att det är naturligt att den självständigt står för de analyser som ska ligga till grund för de åtgärder som myndigheten ansvarar för. Vad är er kommentar till Finansinspektionens kritik?

Emil Källström (C): Jag tycker att det var belysande i Magdalena Anderssons i övrigt mycket pedagogiska bild att det inte fanns någon roll alls för riksdagen i makrotillsynen. Det kan vara bra att veta i nästa kris, att när det jobbas hektiskt på andra ställen kommer riksdagen att vara en plats av lugn och ro.

Jag hade förmånen att vara med på det första mötet med Bank of England, där vi talade med sir Mervyn King, vilket inledde den här processen. Vi kan nog alla vara överens om att den här processen har satt i gång en ekonomiskpolitisk och makrotillsynspolitisk debatt av en kvalitet och kvantitet som vi inte har sett på mycket länge i Sverige. Det är en otroligt god grund för den process som nu tar vid, med översyn av riksbankslagen, som vi alla är överens om.

För att denna process ska bli så bra som möjligt finns det två rekommendationer som lite står emot varandra. Det första är rekommendationen att se över riksbankslagen, vilket kommer att ske. Men rekommendation 7 säger att vi ska ge Finansinspektionen de befogenheter som krävs för uppdraget och att det ska ske skyndsamt. Finns det inte en anledning att ta ett helhetsgrepp på frågorna i den översyn av riksbankslagen som ska ske, så att det vi kommer fram till i den översynen också har bäring på Finansinspektionens uppdrag och

befogenheter? Jag ser en risk för att vi tidigt låser upp oss på en del av planhalvan och att det sedan spiller över i en oren och i värsta fall sämre process när det gäller utvärderingen av riksbankslagen än vad som hade varit alternativet.

Utvärderare Mervin King: Jag vill ta dem i omvänd ordning. Detta är en bra tidpunkt för att se över riksbankslagen. Du har rätt i att om det inte fanns några makrotillsynspolitiska aktörer vore det rimligt att göra detta samtidigt, så att det blir en del av samma översyn. Det håller jag med om. Men svårigheten är att bostadspriserna steg med 15 procent förra året. Den svenska ekonomin växte med 4 procent. Då kan man inte slå sig till ro utan att göra något.

I den utsträckning man har diskuterat makrotillsynen och accepterat att Finansinspektionen bör ha en del verktyg i sin hand är det viktigt att tydliggöra situationen, så att Finansinspektionen verkligen vet att man har mandat att göra det man vill. Annars skjuter vi bara ännu mer upp frågan om att verkligen verkställa beslut som alla verkar vara överens om är nödvändiga.

Någon måste få dessa befogenheter snart. Ni får bestämma vem. Men att fortsätta på det absurda sättet där ett organ, FI, säger vad som måste göras men inte har de rättsliga verktygen att genomföra det är mycket otillfredsställande. Det måste lösas omedelbart.

Jag håller med dig om att det finns en risk. När man gör detta kan man skapa ett prejudikat som kan påverka hur man gör på lång sikt. Därför bör man kanske ta ett steg tillbaka först och fundera över hur det ska hanteras. Men att ha en situation där det inte finns någon klarhet i rättsläget i flera år samtidigt som man diskuterar riksbankslagen kan vi inte heller acceptera.

Detta med den gemensamma tillsynskommittén kan man nog göra på flera sätt. FI och Riksbanken kommer båda att ha åsikter om betydelsen av utvecklingen inom makrotillsynen. Ingetdera organet kan nog hålla tyst om situationen. Riksbanken kommer att påverkas av vad de anser om mikrotillsynen i sin penningpolitik. Det är rimligt. Detta är ju åtgärder som bör påverka situationen. Hur ekonomin utvecklas påverkar naturligtvis hur man agerar i förhållande till inflationen, så båda organen bör vara inblandade i detta.

Sedan vill jag inte att man uppmuntrar till en debatt där två organ angriper varandra. Däremot behöver de sätta sig ned och diskutera de här frågorna tillsammans och om möjligt komma fram till en gemensam diagnos av problemet, även om de sedan i viss utsträckning är oense om själva receptet.

Jag anser inte att vi bör se det som ett misslyckande om dessa institutioner intar olika ståndpunkter, men man måste verkligen diskutera frågan, på samma sätt som vi gör när det gäller penningpolitiken. Där anser ju ingen att det är dåligt om ledamöterna i direktionen har olika åsikt, utan det är något sunt. Faktum är att om alla i Riksbankens direktion alltid var eniga vid varje möte skulle vi börja misstänka att vi inte fick höra vad de egentligen ansåg. Detsamma måste gälla inom detta område, som är ännu svårare och har att göra med finansiell stabilitet. Det är viktigt att finna ett sätt att få till stånd den diskussionen.

Vi måste också vara medvetna om att i normala tider, när man inte talar om att offentliga medel ska tillföras en institution eller om man vill sänka eller höja bostadslånenivån och så vidare, är det viktigt att skilja mellan två saker. Å ena sidan har vi de instrument och befogenheter som FI eller vem det nu blir har. De måste vara väldigt tydliga och klara. Det bör riksdagen klargöra via finansministern. Det är de politiska nivåerna som ska avgöra vilken befogenhet institutionen ska få. Å andra sidan, när FI väl har fått befogenheter och instrument är det bara FI som ska fatta besluten.

Vi anser att det är mycket vettigare att säga att FI och Riksbanken ska sätta sig tillsammans och diskutera detta än att FI och regeringen ska diskutera och fatta beslut tillsammans. Regeringen bör bara komma in när det handlar om att offentliga medel äventyras. Det kan gälla avveckling av banker – om en storbank går omkull och man måste gå in med offentliga medel, till exempel. Det är bara i sådana lägen regeringen behöver komma in. Jag tycker alltså att det är bar att vi har en uppdelning här.

Jag tycker att ni ska försöka nå dessa mål. Men det vi lägger fram är inte ett lagförslag, utan det är idéer om vad ni behöver diskutera. Det är viktigt att man fastställer Riksbankens roll när det gäller att debattera och fatta beslut i frågor om makrotillsyn. Det är viktigt att det finns finansiell stabilitet. Det är viktigt för penningpolitiken och i de fall man, som en sista utväg, behöver rycka in som långivare.

Håkan Svenneling (V): Ordförande! Vänsterpartiet har under lång tid drivit på för en ny penningpolitik. Vi har drivit på för att måttet KPI ska bytas ut mot KPIF, vilket det nu verkar finnas bred enighet om. Vi har drivit på för att sysselsättningen ska få ökad betydelse för penningpolitiken och för att makten över penningpolitiken ska utgå från folket. Riksdagen ska besluta om inriktningen på politiken medan Riksbanken ska verkställa den. Vi vill precis som många remissinstanser att tillsättningen av riksbankschefer ska öppnas och bli en mer öppen process.

Att det nu tillsätts en parlamentarisk utredning är något som jag och Vänsterpartiet verkligen välkomnar. Det är också bra att utredarna King och Goodfriend tar upp många av dessa frågor. Det är positivt. Jag tycker att vi måste värna de demokratiska aspekterna även i penningpolitiken, och det var väldigt bra att Mervyn King tydliggjorde att det är fullt lagligt att riksdagen sätter upp målet för penningpolitiken.

Vi måste också sätta ökat fokus på att minska arbetslösheten och att nå full sysselsättning. Att därför ta större hänsyn till produktion och sysselsättning, som utredarna föreslår, tror jag är mycket bra.

De akademiska remissinstanserna tycker att det är bra att riksdagen ska besluta om målet för penningpolitiken. Min fråga till Mervyn King och Marvin Goodfriend är varför det vore bra att riksdagen beslutar om målet för penningpolitiken?

Min andra fråga går till alla, också till Stefan Ingves och Magdalena Andersson: Hur skulle penningpolitiken förändras om man tog större hänsyn till sysselsättning och produktion?

Erik Ullenhag (L): Ordförande! Tack, professorerna Goodfriend och King! Jag skulle också vilja passa på att tacka för era viktiga bidrag till denna djupgående debatt. Världens vanligast förekommande språk är illa talad engelska, så därför ska jag tala svenska.

När vissa delar av systemet fungerar men inte alla, kan det på samhällsnivå ge effekter som vi inte vill se. Det vill säga att det kan ge oönskade effekter om Riksbanken har fullt fokus på inflationsmålet samtidigt som det finns en oro för skuldsättning och för utvecklingen på bostadsmarknaden i Sverige och makrotillsynen inte fungerar.

Lite förenklat kan man säga att det fanns ett ifrågasättande av Riksbanken för att man inte sänkte räntan tillräckligt tidigt i en situation där man menade att det kunde påverka sysselsättningen. Nu finns det en helt annan diskussion som handlar om att vi har en alldeles för låg räntepolitik och om vad det får för effekter på skuldsättningen.

Om jag läser er rätt så säger ni att vi är för svaga på makrotillsynssidan och att det är där problemet finns för närvarande. Det är min huvudfråga till rapportförfattarna.

Jag har också en detaljfråga till Stefan Ingves och Riksbanken, och den gäller rekommendationen att Riksbanken borde göra en bedömning av varför Riksbankens ränteprognoser avviker från marknadens ränteförväntningar. De flesta remissinstanser är positiva till detta. Jag ser de tekniska problemen med det. Kan Stefan Ingves utveckla varför man avvisar detta? Det skulle kanske kunna fördjupa förtroendet för Riksbanken om man kunde förklara skillnaden mellan marknadens ränteförväntningar och Riksbankens egna prognoser.

Jakob Forssmed (KD): Tack för en mycket intressant rapport! Tack till utvärderarna! Det var mycket intressant att läsa om det som skedde i realtid i samband med direktionens beslut.

Jag tänkte också tala svenska eftersom Erik Ullenhag gick före och tog initiativ till det.

I en bilaga till utvärderingen listas viktiga händelser i svensk penningpolitik. Ni tar upp ett tillfälle 2010 när man lämnar toleransintervallet på ±1 procent. Men sedan diskuterar ni inte det i utvärderingen i övrigt. Vi får inte följa det beslutet i realtid. Ni har inte heller med någon diskussion om det när ni föreslår att målet ska vara 2 procent KPIF.

Detta har diskuterats, och både svenska och internationella ekonomer har påpekat att det kanske var ett misstag att ta bort toleransintervallet. Jag har frågat Riksbanken vid ett antal tillfällen när vi har haft utfrågningar i riksdagen om detta. Riksbanken har också sagt vid flera tillfällen på senare tid att det

förmodligen var oklokt och att det finns skäl att kanske återinföra toleransintervallet.

Ett skäl skulle kunna vara att det leder till mindre stress att uppnå inflationsmålet, att man kanske inte blir stressad att vidta extraordinära åtgärder som man inte riktigt vet konsekvenserna av för att uppnå ett mål som man med precision inte kan träffa men där det avviker kraftigt från inflationsförväntningarna.

När ni föreslår er rekommendation om målet, varför har ni inte med toleransintervallet? Varför diskuterar ni inte avskaffandet av det mer? Kan ni säga något i relation till hur ECB har formulerat sitt mål, som är något mjukare? Man säger att inflationen ska ligga under 2 procent men i närheten av, eller något sådant.

Ordföranden Fredrik Olovsson (S): I detta batteri av frågor fanns två som inte ställdes direkt till King och Goodfriend. Vi börjar med dem, så blir det lite enklare.

Riksbankschef Stefan Ingves: Håkan Svenneling frågade om hänsynen till sysselsättningen. Med den lagstiftning vi har i dag är det prisstabilitet som gäller. Men i förarbetena till nuvarande riksbankslag står det att vi i övrigt ska ta hänsyn till den allmänna ekonomiska politiken och den ekonomiska utvecklingen i stort. Det har vi som sysslar med dessa frågor hela tiden tolkat som att det också inkluderar sysselsättningen.

Det betyder att det i allra högsta grad finns med i vår analys och de diskussioner som vi för i dagsläget eftersom det har att göra med vad som händer när det gäller efterfrågan i ekonomin, vilket alltid styr inflationstakten. Men det påverkar också vad som sker på sysselsättningssidan.

Det är en fråga för den kommande utredningen. Det är en gradskillnad när det gäller detta om det står på det ena eller det andra stället.

Vi som har arbetat med dessa frågor under ganska många år vid det här laget och också de som var med när nuvarande formuleringar växte fram under 90-talet tycker nog att nuvarande ordning har fungerat. Det har också inneburit att hänsyn har tagits till sysselsättning under resans gång.

Erik Ullenhags fråga handlade om att förklara avvikelser från räntebanan om det är så att marknadsräntesättningen är en annan. Det är något vi gör från tid till annan. Men jag tror att det är ganska svårt att göra det varje gång som det finns minsta lilla avvikelse över huvud taget och göra de tolkningarna. Det är ett fenomen som man i dagsläget också hittar hos andra centralbanker som sliter med denna fråga. Centralbanken har en syn på hur man föreställer sig att räntorna kommer att utvecklas som då på ett eller annat sätt avviker från marknadsprissättningen. Från tid till annan har vi helt enkelt lite olika syn på den allmänna ekonomiska utvecklingen. Ibland sammanfaller det helt; ibland gör det inte det.

Går vi tillbaka i tiden hade vi en lång diskussion i Sverige innan vi kom att införa en räntebana. Under en i och för sig ganska kort period gjorde vi det omvända, det vill säga vi använde alltid marknadsräntorna som indikator för att belysa ränteutvecklingen i framtiden. Det fungerade inte särskilt bra heller, för med jämna mellanrum hade vi en helt annan åsikt. När vi berättade om vår andra åsikt tyckte alla som lyssnade på oss att vi skulle rita en egen räntebana så att det inte skulle bli så jobbigt att förstå vad vi sa.

Det är en mycket relevant fråga som förtjänar mer eller mindre kontinuerlig analys, men det är inte en analys som är särskilt lätt att göra. Jag tror inte att den låter sig göras fullt ut vid varje enskilt beslutstillfälle.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Efter Emil Källströms påpekande vill jag börja med att uttrycka min stora och djupa respekt för riksdagen som institution. Jag lovar att uppdatera bilden med riksdagen som ligger som en överrock över alla oss andra aktörer. Vi vet att all offentlig makt utgår från folket, att ni som sitter i riksdagen representerar svenska folkets röster och att det är ni som delegerar makt till oss andra.

Hur ska man ta hänsyn till den ekonomiska utvecklingen när Riksbanken fattar sina beslut? Det är viktigt att denna diskussion finns med i den utredning som ska komma. Det är inte ointressant hur den amerikanska centralbanken resonerar inom sitt duala mandat jämfört med hur resonemangen går i de europeiska centralbankerna. Det är givetvis något som behöver diskuteras i utredningen.

Samtidigt är det viktigt att påpeka att vi har et europeiskt regelverk att förhålla oss till, så detta måste givetvis diskuteras inom ramen för det europeiska regelverket. Då handlar det om hur man formulerar på vilket sätt Riksbanken ska ta hänsyn till den ekonomiska utvecklingen.

Det är en relevant fråga att diskutera i utredningen för att se att man hittar rätt balans inom de regelverk som vi har att förhålla oss till.

Utvärderare Mervyn King: Frågan om demokratisk legitimitet är grundläggande och avgörande av två skäl. Det ena är att penningpolitik inte kan ses som en rent teknisk fråga där man direkt vet vilka följderna av ett beslut blir. Ingen har en kristallkula. Det innebär att när man delegerar en stor del av politiken till Riksbanken är det viktigt att det finns ett folkligt stöd för att vi alla kollektivt har fattat detta beslut. Det handlar inte om beslutet om ränta eller hur mycket pengar som ska göras.

Det är inte beslut som ska fattas av riksdagen eller av politiker, som är föremål för kortsiktigt politiskt tryck, utan vi ska alla vara kollektivt överens om att det på lång sikt är bättre att ge denna beslutsmakt till ett oberoende organ som har utsetts för att de kompetenta för detta arbete, men de ska vara redovisningsskyldiga.

Det är alltid lättare att i efterhand avgöra om ett beslut har varit framgångsrikt eller inte. Så är det. Vi har ingen kristallkula. Den gamla berättelsen om

flygplanet visar varför det inte fungerar för en centralbank. I en cockpit sitter en pilot och en hund. Pilotens jobb är att ge hunden mat, och hundens jobb är att bita piloten om han vågar röra vid kontrollerna – detta i datorernas värld. Datorer är bra på att flyga flygplan men fungerar inte när det gäller att föra penningpolitik.

Vi vet helt enkelt inte hur ekonomin kommer att uppföra sig. Modellerna är vår bästa gissning, men det kan alltid uppstå oväntade saker som inte finns med i modellerna. Det händer hela tiden. Om vi någonsin har tvivlat på det borde perioden 2008–2009 bevisa att så är fallet. Det som hände då fanns inte med i modellerna; det var inget man kunde förutse.

Därför bör vi ge teknokraterna i centralbankerna möjlighet att fatta besluten, men det är viktigt att det finns en demokratisk legitimitet. Därför finns det mycket stöd för att riksdagen under ledning av finansministern och Finansdepartementet ska fastställa målet. Däremot anser jag inte att det är rimligt att ha ett dubbelt mandat. Som ledamoten Svensson sa är målet och hur man har hanterat det ett bevis på hur man kan agera under ett dubbelt mandat. Federal Reserves uppförande visar hur det kan fungera.

Vi försöker inte fastställa ett inflationsmål till nästa månad eller månaden efter, för det kan skapa en enorm volatilitet i realekonomin. Vi försöker nå målet över längre sikt. Tillför vi andra variabler kan det förvirra målet lite. Faran med det är att marknaden och andra aktörer blir mer osäkra på vad en centralbank kan tänkas göra.

Bör vi ersätta ett fast siffermål med ett toleransintervall? Personligen gillar jag inte toleransintervall, av två helt olika skäl.

Det ena är att det skapar förvirring om vilka Riksbankens reaktionsmöjligheter är. Låt säga att vi har ett toleransintervall på 1,3–3 procent. Om inflationen då ligger på 2,9 procent, ska Riksbanken då inte vidta åtgärder? Ska den ligga kvar på 2,9 procent för att den ligger inom toleransintervallet? Eller ska man försöka få ned den till 2 procent. Ett toleransintervall säger oss inget om detta. Innebär det att man skulle vara lika glad om inflationen låg i den lägre delen av intervallet som i den högre delen av intervallet? Om inflationen är 1,1, alltså i början av intervallet, är man glad, men ledsen om den är 0,9 procent. Det är inte heller riktigt.

Faktum är att man inte kan nå målet hela tiden, men att ha ett fast mål som man vill nå på lång sikt är rimligt.

När det gäller olika sätt att definiera målet har problemet att göra med euroområdet. ECB fastställer inte målet; man tydliggör det inte. Det ligger strax under 2 procent, inte så långt under men lite. Vad betyder det i praktiken? ECB har inte heller demokratisk legitimitet på det sätt som en nationell centralbank har. Många av de nya åtgärder som ECB vill vidta för att hantera problemen i euroområdet fattas av en grupp personer som inte har någon nationell demokratisk legitimitet.

Därför ska man aldrig någonsin underskatta betydelsen av att en centralbank måste ha en legitimitet från väljarna och de folkvalda så att folk verkligen kan känna förtroende för beslutet att delegera makt till en centralbank. Därför

måste också centralbanken anstränga sig mycket för att kommunicera med alla och gå ut till allmänheten, hålla tal och kommunicera utåt. Det är en viktig del för att bibehålla den legitimitet som är grundläggande för en framgångsrik penningpolitik.

Utvärderare Marvin Goodfriend: Det här diskuterade vi faktiskt själva sinsemellan, och jag vill ta upp ett par saker. På det stora hela måste vi som centralbanksansvariga vara lite mer ödmjuka. Då kanske man tänker sig att man ska ha ett intervall snarare än ett specifikt mål. Men när det gäller penningpolitik och det man kan åstadkomma på längre sikt håller de flesta med om att det är just inflationen man kan styra över.

Det är lite ironiskt att det vi faktiskt kan och bör vara precisa med är ett specifikt mål för inflationen. Det låter kanske lite märkligt, om man inte studerar penningpolitik, att vara för ett specifikt mål och ändå, som Mervyn säger, vara ödmjuk och medveten om vad som går att åstadkomma. Men det är rimligt i detta fall.

Ordföranden Fredrik Olovsson (S): Det finns utrymme för ytterligare två frågor från ledamöterna.

Jörgen Hellman (S): Tack för rapporten! Den visar tydligt att det är dags att se över riksbankslagen så här 20 år efter att den beslutades.

Jag har tre frågor. Den första går till Riksbankens chef Stefan Ingves. Det var stor politisk enighet när stabilitetsrådet bildades, och det är ju bra för stabiliteten i ett land att det är stor politisk enighet. Varför ska vi ändra systemet och flytta över det till Riksbanken? Vad i verkligheten kommer att förändra arbetet inom stabilitetsrådet?

Min andra fråga går till finansminister Magdalena Andersson. I rapporten listas på s. 113 några av de politiska utmaningarna framöver. Det handlar bland annat om hur husprisserna har ökat, och därmed har hushållens skulder ökat dramatiskt. Det går inte att vänta på att se över riksbankslagen, utan det måste till politisk aktivitet vad gäller just hushållens skulder och prisökningen på bostäder.

Min sista fråga går till Mervyn King och Marvin Goodfriend. Den gäller rekommendationen att riksdagen ska fastställa inflationsmålet. Finns det exempel på länder i världen där man gör så? Är det utvärderat på ett bra sätt?

Dennis Dioukarev (SD): Min fråga går till mr Goodfriend och mr King. Ni konstaterar i er rapport att det är kontraproduktivt att Riksbanken och Finansinspektionen angriper varandra offentligt. Det skapar frustration på marknaden när två myndigheter levererar varsin rapport med delvis divergerande problemdefinitioner och lösningar. Ni har föreslagit att ansvarsfördelningen mellan de båda myndigheterna bör förtydligas och att en gemensam kommitté ska

bildas för att bland annat diskutera makrotillsynen och avge en gemensam rapport för finansiell stabilitet.

I vår granskning av regelverket för arbetet med finansiell stabilitet har vi också konstaterat att det finns en mängd brister och tvetydigheter som behöver regleras.

Vilken av de åtgärder som ni föreslår i denna del anser ni är avgörande för att undanröja det trovärdighetsproblem som skapas av den nuvarande ordningen? Är det mixen av åtgärder som löser problemet, eller är, enligt er mening, någon enskild åtgärd mer betydelsefull än andra?

Riksbankschef Stefan Ingves: Jörgen Hellman frågade om stabilitetsrådet. Det stabilitetsråd vi har i dag är medvetet skapat för att inte ha beslutskraft, och då får man inte heller någon beslutskraft. Det är därför vi diskuterar frågor om finansiell stabilitet i dag. Just din fråga fångar behovet av att göra på något annat sätt så att man fattar beslut i tid.

I dagsläget är stabilitetsrådet medvetet skapat på ett sådant sätt att det inte kommer till stånd några beslut där. Den egentliga diskussionen om vad som ska göras sker inte heller i stabilitetsrådet eftersom man har spritt ut det på en rad andra ställen. Det är just därför vi för denna diskussion när vi ligger efter vad gäller att fatta denna typ av beslut.

Jörgen Hellman undrade hur detta skulle se ut om det fanns i Riksbanken. Det är svårt att veta. Det är en hypotetisk fråga som det svårt att svara på. Riksbanken har dock haft en tydlig åsikt i frågorna om vad som sker med hushållens skulder. Jag utgår från att vi hade använt beslutsrätten om vi hade haft den.

Det finns några passusar i vårt remissvar där vi tar upp dessa mycket viktiga frågor. Det har att göra med den struktur man behöver för beslutsfattande när det gäller frågor om finansiell stabilitet. Det är inte uppenbart att den ska vara identisk med den struktur man har när man fattar beslut i penningpolitiska frågor. Det kan mycket väl vara så att man både kan och bör tänka sig helt andra strukturer när det gäller frågor om finansiell stabilitet, som är sådana att man då har den demokratiska insyn som riksdagen önskar vad gäller den typen av beslutsfattande.

Tittar vi på hur man har skapat dessa beslutsordningar i andra centralbanker ser vi att man har lite olika system där beslutsordningen skiljer sig åt mellan penningpolitiska beslut och andra typer av beslut.

Om Sverige väljer att gå i den riktningen bör man noga utreda och fundera över vilka personer och vilken sammanslutning av personer som ska stå för dessa beslut.

Finansminister Magdalena Andersson (S): Vad gäller hushållens skuldsättning är det oroande på vilket sätt den har ökat och hur stor andel av BNP den är. Det finns en rad bakomliggande orsaker till att det har blivit på detta sätt. En del är lätt att förklara; annat är svårare att förklara.

Omvandlingen från hyresrätter till bostadsrätter är en förklaring till att hushållens skuldsättning har ökat eftersom det är fler som äger sin bostad och hyresrätterna blir färre, inte minst i Stockholmsregionen. Att fastighetsskatten avskaffades ledde givetvis till att huspriserna gick upp och att skuldsättningen ökade. Självklart har också det låga ränteläget under lång tid lett till ökad belåning. Vi har även en akut brist på bostäder. Det finns alltså en rad saker som har bidragit till en ökad skuldsättning.

Det har vidtagits en rad åtgärder för att försöka dämpa denna utveckling. Det handlar bland annat om bolånetak och höjda riskvikter vad gäller bolån. Nu kommer också amorteringskraven till stånd. Det går inte heller att utesluta att det behöver vidtas ytterligare åtgärder på detta område.

En annan viktig del är att försöka göra något åt bristen på bostäder. Det är ju en av de faktorer som driver upp bostadspriserna. Den tidigare regeringen tillsatte en rad utredningar som nu börjar leverera. Man vidtog också en del åtgärder på detta område för att förenkla byggprocesserna, och det är ett arbete som vår regering kan ta vidare.

Därutöver har vi genomfört den största bostadspolitiska satsningen på 20 år i syfte att försöka få upp bostadsbyggandet. Det handlar bland annat om ett investeringsstöd för att det ska byggas fler hyresrätter. Vi genomför också något som vi inte har prövat förut, nämligen en särskild stimulans till de kommuner som ser till att det kommer fram mark som det ska byggas på. Det är ett tydligt ekonomiskt incitament för kommuner att se till att det byggs på deras mark. Vi har också ett särskilt stöd för marksanering så att förorenad mark lättare ska kunna komma till användning för bostadsbyggande. Vidare har vi ett särskilt stöd för byggande av äldrebostäder.

Detta är tillsammans en bred och omfattande satsning för att få upp bostadsbyggandet och göra något åt bristen på bostäder och därmed den delen av drivkraften att driva upp fastighetspriserna och hushållens skuldsättning.

Därutöver för vi samtal med oppositionspartierna om vad vi kan vidta för ytterligare åtgärder för att få upp bostadsbyggandet. I dessa samtal har det kommit fram och beretts en rad olika förslag som vi på ett eller annat sätt kommer att kunna ta vidare.

Utvärderare Marvin Goodfriend: Jag ska svara på frågan om hur det ser ut internationellt vad gäller att delegera inflationsmålet. I Nya Zeeland, Kanada och Storbritannien delegerar parlamentet inflationsmålet till centralbanken. Det är i princip hur det fungerar i världen, och det anses vara den bästa metoden. Det stora undantaget är förstås USA där Federal Reserve satte sitt eget inflationsmål. Men jag tror inte att man i USA säger att det är det bästa. Snarare har det bara blivit så.

Jag tycker därför att det här är det enda rimliga, som min kollega har förklarat.

Utvärderare Mervyn King: Låt mig säga något om fördelningen av ansvar vad gäller finansiell stabilitet. Jag anser att det är viktigaste är att se till att man får en verkligt öppen debatt om vad som sker på området för finansiell stabilitet och varför det som sker sker. Jag är inte så säker på att det finns en enda sak som avgör hur man ska fördela ansvaret för att fatta det faktiska beslutet.

Låt oss ta exemplet med bostadspriser och hushållens skuldsättning. Som finansministern just sa finns det många olika skäl till att bostadspriserna stiger och skuldsättningen ökar. Det kan handla om att räntorna har sjunkit i hela världen. Det kan också handla om att räntorna i Sverige är lägre än någon annanstans. Det kan handla om bristande utbud. Det viktiga är dock att man har en öppen och ärlig offentlig debatt om dessa olika faktorers bidrag till situationen – detta för att i första hand göra en diagnos och för att i andra hand komma fram till det rätta receptet.

Det är kanske mindre viktigt vem som i slutänden fattar beslutet om hur omfattande receptet ska vara. Det är dock viktigt att komma ihåg ett par saker. För det första: Någon måste göra det. Man kan inte fortsätta med en situation där man drar ut på detta, utan det måste finnas någon som har makten, legitimiteten och självförtroendet att säga ”nej, ni kan inte fortsätta att låna så mycket som ni har gjort hittills” – om det är det recept man anser vara det rätta.

Riksbanken kan genom sitt oberoende ha utvecklat en förmåga och ett rykte som gör att man betraktas som ett kollektiv av personer som kan säga till regeringen: Vi kommer inte att göra vad vi vet att ni vill att vi ska göra, för ni har ett kortsiktigt perspektiv. Vårt jobb är att se till det långsiktiga.

Detta är grundläggande.

För det andra: I Riksbankens roll att sköta penningpolitiken anser jag att det omöjligt för centralbanken att inte beakta utveckling i ekonomin som kan drivas av utveckling inom vad vi ibland kallar finansiell stabilitet. Men ofta handlar det om en mer allmän syn på hur ekonomier beter sig snarare än den snävare syn som ofta används i centralbankernas ekonomiska modeller.

Ordföranden Fredrik Olovsson (S): Då finns det möjlighet för frågeställare som inte sitter i finansutskottet. Först ut är Lars EO. Svensson som har nämnts ett antal gånger och är väl omnämnd också i utvärderingen.

Lars EO. Svensson: Tack, herr ordförande! Det sägs att det som skedde under perioden 2010–2011 inte var omöjligt givet informationen. Men under 2010 var arbetslösheten mycket hög och hamnade som högst på 9 procent. Riksbankens egen prognos för arbetslösheten låg långt över den bedömning man hade för vad som var den långsiktigt hållbara nivån, och inflationsprognosen låg under inflationsmålet.

Varför är det rimligt att strama åt politiken i ett sådant läge? Det skulle innebära att man fick arbetslöshetsnivåer som låg över den långsiktigt hållbara nivån, också med koppling till målnivån. Det var precis det som skedde i ett senare läge.

Det var förvånande att konstatera att utvärderarna säger att minoriteten ville ha bara en något lägre räntebana än majoriteten i direktionen. Men minoriteten följde ju en mycket enkel och robust handlingsregel: Så länge man ligger över den långsiktigt hållbara nivån och inflationsprognosen ligger under inflationsmålet bör räntan och räntebanan kunna sänkas ett steg vid varje möte så att man kommer till en väl avvägd balanssituation.

Eftersom utgångspunkten var så långt från en väl avvägd balans skulle det behövas flera steg vid efterföljande möten. Det minoriteten talade om var alltså ett av flera steg, inte bara ett steg.

Hur kommer det sig att utvärderarna inte rapporterar och diskuterar denna handlingsregel, speciellt med tanke på att detta tydligt framgår av protokollet och de anföranden som hölls 2010? Rent generellt undrar jag också hur det kommer sig att man i utvärderingen inte diskuterar mer vad som avses med principerna för en flexibel målstrategi och vilka policyregler som då är nödvändiga för att åstadkomma en sådan situation.

Man kunde föreställa sig att det vore en nödvändig del av en utvärdering av den svenska penningpolitiken.

Och hur kommer det sig att utvärderingen inte nämner och diskuterar det viktiga faktum att det redan 2010 fanns avsevärda empiriska forskningsrön som i samtliga fall pekade på att kostnaden för att luta sig mot vinden var högre än vinsterna? År 2010 till exempel nämnde jag mer än ett halvt dussin sådana rapporter.

Utvärderare Mervyn King: Det enklaste sättet att svara på din fråga är att bolla tillbaka den till dig, Lars. Man kan inte skriva om historien på det sättet.

I april 2011 sa du inte bara att du var redo att rösta för en ränta som låg väldigt nära majoritetens, utan i april 2011 argumenterade du också för att räntan borde fortsätta att stiga, inte gå ned – men det borde du ha sagt, med tanke på vad du sa nu. Du sa att räntan borde fortsätta att stiga och nå 3,9 procent tidigt år 2014. Det var en ränta som till och med låg högre än vad majoriteten förespråkade just då.

Jag anklagar dig inte för detta och kritiserar dig inte heller, för jag anser att de ståndpunkter som alla intog 2010–2011 var helt rimliga med tanke på den dåvarande situationen i Sverige, med tanke på att räntorna just då låg mycket lägre än allt vi hade sett tidigare. Man trodde att det skulle vara länge. Men vad du inte kan göra nu är att skriva om historien och säga att du inte var för höjda räntor vid den här tidpunkten.

När det gäller din mer allmänna kommenterar finns det viktiga saker som jag vill be min kollega svara på.

Utvärderare Marvin Goodfriend: Lars! Du har läst hela dokumentationen. Jag tycker att jag har redogjort väl för din ståndpunkt i vår utvärdering. Man måste nog verkligen läsa utvärderingen för att se detta. Jag tyckte att dina argument var kraftfulla, och jag står bakom dem.

Det fanns en begränsning för vad jag kunde uttrycka i utvärderingen. Vi hade bara 50–60 sidor och var tvungna att skära ned litet. Vi kunde kanske inte återspegla alla helt rättvist, som en del nog hade önskat. Men vi har ändå återspeglat dina åsikter när det gäller vad du kallade en flexibel inflationsmålspolitik.

Som jag sa inledningsvis ansåg jag att det var ett viktigt sätt när det gäller ansvarsutkrävandet, nämligen att protokollen återspeglar ledamöternas avvikande åsikter och redogör för detta ordentligt. Det har jag också försökt återspegla i utvärderingen. Jag är faktiskt redo att läsa upp de styckena, om jag måste.

Lars E O Svensson: Men varför nämner ni inte ens den enkla handlingsregeln?

Ordföranden Fredrik Olovsson (S): Vi kanske kan fortsätta med den debatten vid ett annat tillfälle.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Herr ordförande! Tack för en spännande debatt, som kom att fokusera en hel del på det vi gör på Finansinspektionen!

Först om detta med otydlighet: I min värld är det inte så otydligt som det ibland framstår i den mediala bilden. Vi tar aldrig några beslut där vi funderar på om det är Riksbanken som tar beslut, och jag tror inte heller att Riksbanken tar några beslut där de funderar på om det i själva verket är Finansinspektionen som tar besluten.

Det finns i min värld två tydliga oklarheter. Den ena är att Riksbankens ansvar vid likviditetsförsörjning bör definieras, så att det kan användas inte bara i penningpolitiska syften. Det har Riksbanken själv påpekat. Det är en ganska viktig fråga, men den tas för övrigt inte upp så tydligt i rapporten. Det är en viktig fråga som bör finnas med i utredningen.

Vårt mandat bör klargöras, och jag välkomnar att det i stort sett råder enighet om att det måste ske före en eventuell utredning eller i alla fall skyndsamt, så att vi kan hantera de omedelbara risker som finns.

Jag vill avsluta med en fråga. Vad är makrotillsyn? Jag ska nämna några åtgärder som internationellt definieras som makrotillsyn: systemriskkapitalkrav, som vi har infört, kontracykliska buffertar, som vi har infört, och bolånetak, som vi har infört. Alla dessa tre är utan någon typ av godkännande från regering eller riksdag – riksdagen har visserligen gett oss lagen, men regeringen har inte godkänt efteråt.

Sedan finns det amorteringskrav, som beslutades i dag av regeringen, så det kommer att införas den 1 juni. Där har vi alltså en kombo: Vi ger förslag, och regeringen godkänner. Vi har skuldkvotstak, som bland annat jag har diskuterat, tak för skuldbetalningar, räntebindningstid och även andra frågor. Sedan kan man fundera på om ränteavdragen är en fråga som är makrotillsyn. Nej, det är ingen som skulle tycka det, för det är så uppenbart att det ska ligga på

regering och riksdag. Men i själva verket har det kanske stor betydelse för detta.

Min poäng är här – jag ska avsluta med en fråga – om utredarna kan nämna ett antal länder där tvingande amorteringskrav införs av en helt oberoende myndighet utan att det finns någon typ av *final say* från det politiska systemet. Jag har inte hittat något land.

Det är en viktig makrotillsynsåtgärd som vi nu vidtar, och jag noterar att lord King kritiserar oss för att vi har en modell där vi föreslår detaljerna och utformningen men där det slutliga beslutet ligger hos regeringen. Då borde det finnas modeller där det är totalt delegerat av en myndighet att göra amorteringskrav.

Till slut: Internationellt fattar centralbanker beslut om räntan för att styra inflationen. Den modellen är nästan hundraprocentigt entydig. Men min bild är inte att makrotillsyn är fullständig entydig. Det finns rekommendationer från ESRB. Men det är inte en tillfällighet att det i ESRB:s högsta beslutande organ och Baselkommitténs så kallade GHOS, där man beslutar om många av de här frågorna också, sitter både tillsynschefer och centralbankschefer, just av det skälet att det ser så olika ut i olika länder. Jag skulle gärna ha en kommentar även till detta.

Allra sist: Vi tycker om samarbete. Vi vill ha diskussioner. Vi motsätter oss den gemensamma kommittén, eftersom vi har ett stabilitetsråd, som jag tror har haft sju möten hittills. Efter sju möten tycker jag att det är lite väl snabbt att avfärda det och kasta ut det. Låt oss åtminstone ha sju, tio eller femton möten till innan vi utvärderar om det var en bra eller dålig idé.

Utvärderare Mervyn King: Jag påstår inte alls att det vettigaste är att överge något omedelbart, efter bara sju sammanträden. Det är nog värt att vänta och se hur det går. Men jag skulle vilja säga något allmänt om det svåra beslutet – jag förstår att det är svårt att avgöra hur mycket makt man ska ge till en oberoende tillsynsinspektion i stället för till politiker.

Min erfarenhet av politiker gäller inte det sofistikerade politiska klimat som råder i Sverige utan grundar sig på brittiska, lite mer knepiga omständigheter. Politiker vill gärna lägga över makten på ett oberoende organ, men de vill gärna kontrollera vad som sägs och görs. Problemet är att om ett organ beslutar och politikerna beslutar, då finns det ett incitament att förbereda det privat först, så att man kan undvika en öppen konflikt. Då förhandlar man och kompromissar. I slutändan kanske förslaget inte riktigt är vad det oberoende organet ville ha, men det är vad de vet att regeringen kommer att kunna acceptera.

Det är så det fungerar i demokratin. Det finns många slags beslut. Om man anser att ett beslut är för känsligt för att FI ska kunna fatta det kan beslutet hellre fattas av Finansdepartementet, men det ska inte verka som att beslutet kommer från FI. Om det inte är ett så känsligt beslut bör beslutet helt och hållet fattas av FI, som då ska stå enskilt ansvarigt för beslutet.

Inom makrotillsynsområdet finns det ingen historia. Det finns ingen tradition av att delegera makten, och därför är det mycket svårare än på området

för penningpolitik, där vi har lärt oss att acceptera detta och där jag tror att det finns ett demokratiskt stöd för tanken att Riksbanken kan göra detta.

Jag underskattar inte svårigheten i att utvidga det till andra områden. Men jag anser att det är viktigt att det i slutändan blir så att de personer som verkar fatta besluten faktiskt också fattar dem. Jag är lite orolig över utsuddandet, sammanblandningen, där vi har politiker och oberoende utsedda ledamöter som blandas ihop.

I Sverige behöver detta återspeglas i diskussionen. Jag säger inget om vilket resultat det ska bli, men detta måste beaktas i diskussionen.

Hans Lindblad, Riksgäldskontoret: Till att börja med vill jag säga att jag tycker att det är trevligt att vara här och föra diskussionen i ett så trevligt tonläge. Jag har i dag, under de 30–35 år som jag har hållit på med detta, sett den kanske mest osmakliga jämförelsen någonsin.

Jag vill börja där Erik Thedéen slutade, med finansiell stabilitet och likviditet, hur det ska tilldelas under olika omständigheter men framför allt det som berör Riksgälden, hur likviditetsförsörjning ska se ut i resolution. Det är något som jag tycker är viktigt.

Vad gäller makrorådet: Jag tycker att det är viktigt att klargöra rollerna. Det är viktigt att ha ett samråd. All erfarenhet av all slags krishantering – det kan gälla askmoln som stoppar all flygverksamhet, kärnkraft, pandemier eller finansiell stabilitet – säger att man ska ha samma organisation i normala tider som i kristider. Det skapar de bästa förutsättningarna för en lyckosam krishantering: stabilitet, förutsägbarhet, utvärdering och ansvarsutkrävande. Det talar för att stabilitetsrådets sammansättning ska vara densamma över tid.

Stabilitetsrådet har fått kritik för att det kan vara en tandlös mazarinklubb. Men jag var med 2008, och jag är fullt övertygad om att en av de absolut viktigaste framgångsfaktorerna för den lyckosamma krishantering som vi hade i Sverige var just att de tre myndigheterna och regeringen satt samlade rent fysiskt, kavlade upp ärmarna och löste problemen tillsammans. Då föddes liksom själva stabilitetsrådet.

För att återkomma till utvärderingen: Det finns en sak som inte diskuteras över huvud taget, och det är en penningpolitisk åtgärd som kallas kvantitativa lättnader. Här skulle det behövas tydlighet och klarhet, eftersom det är ett extremt läge som vi har. Budgetlagen styr statsskuldspolitiken och hur den ska förhålla sig till penningpolitikens krav. När budgetlagen skrevs tror jag inte att lagstiftaren inbillade sig att man skulle hamna i en så extrem situation som vi har i dag. Statsskulden, som direkt påverkas av all politik – det är ju summan av all politik som har förts – ”ska förvaltas … inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer”. Det är från 5 kap. 5 § budgetlagen.

Ett av de penningpolitiska verktygen är att använda omfattande köp av statspapper för att påverka ränteläget. En extrem variant skulle faktiskt kunna vara att tvinga Riksgälden att begränsa eller till och med upphöra med att emittera exempelvis statsobligationer. Det kan låta märkligt, men det är faktiskt vad som har hänt i Danmark. Det skulle kunna fördyra, öka riskerna, allvarligt

försvåra och kanske till och med förhindra att Riksgälden skulle kunna fullfölja statens betalningsansvar.

Den fråga som måste ställas och utredas är om finansieringen av regeringens och riksdagens samlade politik ska vara så fullständigt underställd penningpolitiken på detta sätt. Den frågan är kanske mer riktad till lagstiftaren. Därför menar jag att omfattningen och räckvidden av penningpolitikens krav på statsskuldsförvaltning också bör ses över i det här sammanhanget.

Carl B Hamilton (L): Ordförande! Jag måste säga att jag tycker att det har varit en intressant och stimulerande diskussion kring viktiga frågor.

Det finns en fråga som inte har fått något svar. Nu har vi såväl finansministern som presidiet i utskottet här, och alla verkar vara överens om att läget är brådskande, inte minst när det gäller allt det som rör Finansinspektionens mandat. Då har jag följande fråga till er: Vad innebär detta för er? Vad är syftet med era ansträngningar, ert arbete, nu när ni efter debatten är avslutad ska gå vidare?

När tänker ni tillsätta utredningen? När ska direktiven vara klara? När ska människor sitta ned och leverera ett slutligt resultat? Nu har vi både finansministern och presidiet i finansutskottet här. Det vore bra att höra vad ni syftar till.

Utvärderare Mervyn King: Jag kan säga två saker helt kort. Det första är att det finansiella stabilitetsrådet föddes ur krisen, och det gör sig bäst i fredstid, så att säga. Rådet fungerar bra i kristider eftersom regeringen måste finnas med, så vi har samma intryck.

Problemet och erfarenheten från Storbritannien är att det i fredstid inte fungerar så bra med centralbanken och tillsynsmyndigheten. Det var svårt att få regeringen att se det på samma sätt i normala tider. Det finns inget allmänt svar på detta. I kriser är det en annan sak att sätta sig ned och arbeta tillsammans än i fredstider. När det råder lugna tider är det viktigt att se på vad som behöver göras för att förbereda sig för en kris. Det måste man beakta när man utformar ett system.

Frågan om vad som ska ske nu är väl den viktigaste. Vi har i dag talat lite om meningsskiljaktigheter när det gäller fördelning av ansvar mellan Riksbanken å ena sidan och FI å andra sidan. En viktig sak är att Riksbanken och FI i remissvaren är helt eniga om att FI utan uppskov bör anses som ansvarig för att agera mot obalanser på kreditmarknaderna. Båda de två stora institutionerna är alltså eniga om att det är en befogenhet som man nu bör få. Jag tyckte att det var frapperande.

Utvärderare Marvin Goodfriend: Jag skulle vilja tala om Riksbanken och statsskulden. Runt om i världen beskriver man detta som finanspolitik, eftersom det handlar om att finansiera långsiktiga obligationer genom att använda sig av kortsiktiga tillgångar. Det är något som fungerar på grundval av

budgetpolitiken, nämligen en finanspolitik som Riksbanken genomför. Centralbankens finansiering av dessa poster ser vi i balansräkningen. För Centralbankerna har vi en spread som är gynnsam, eftersom de har vunnit på detta. Vi har en skillnad när det gäller vilka risker man utsätter sig för, om man tittar på vad som kommer in och vad som kommer ut. Det handlar mycket om de transitiva lättnaderna.

Om man tittar på risken och vinsterna i det här sammanhanget måste centralbankerna se att det finns risker i samband med kvalitativa lättnader. I USA har Federal Reserve inte alls beaktat det. I sin egen handel planerar man för att bygga upp balansräkningen igen med framtida intäkter. Man beaktar inte alls nuvarande vinster. Men det är egentligen bara ett löfte.

När det gäller oberoende centralbanker: Jag tycker att centralbankerna ska ha förtroendet och beslutsamheten att se till att man får en finansiell hållbarhet i sin egen balansräkning när det gäller finanspolitiken. Jag vet inte exakt hur det fungerar i Sverige. Men i andra länder – Japan och USA – är detta en stor fråga som centralbankerna måste hantera gentemot regeringarna, för att se till att kvantitativa lättnader verkligen bidrar till vinster, så att det inte blir en börda för skattebetalarna.

Ordföranden Fredrik Olovsson (S): Det är finansutskottet som har utfrågningen, så det var intressant att den före detta ledamoten Carl B Hamilton ställde frågorna till presidiet. Det är en lågoddsare att detta går vidare till en utredning om själva riksbankslagen. Man kan nog säga att vi redan är överens om det. Det kommer vi att resonera kring i det betänkande som vi tar fram med anledning av den här utvärderingen.

När det handlar om makrotillsynsåtgärder i övrigt har finansministern tidigare meddelat att det är frågor som bereds i Regeringskansliet. Dessutom har vi en myndighet som här har sagt att man har beredskap för att göra en del saker, en del på egen hand och annat som man uppenbarligen bedömer att man behöver fråga andra om. Det får vara svaret på den frågan.

Per Jansson, vice Riksbankschef: Tack för en mycket intressant och värdefull utvärdering av penningpolitiken! Om jag har förstått det korrekt bedömer ni att det kan vara bra inom penningpolitiken att då och då ta itu med bristande finansiell balans. Det återspeglas i inflationsmålsregimen och blir en del av detta.

Min fråga är hur ni menar att det kan uppnås i praktiken. I det normala flexibla inflationsmålssystemet är det i de flesta fall så att resultatet kommer att bli bättre än annars, utom i vissa specifika fall. Men just i det här sammanhanget är väl normalfallet att man måste acceptera både läget i fråga om inflation och allmänna resultat en risk för att det påverkar på lång sikt.

Vår erfarenhet av vad vi gjorde 2010–2011, då vi lutade oss mot vinden, var att vi inte gjorde det så omfattande. Stefan Ingves har också understrukit det. Men redan då gjordes bedömningar i banken.

Vad anser ni behöver göras för att underlätta för en centralbank att kunna göra detta i praktiken? Ska det skrivas in uttryckligen i en riksbankslag, eller hur menar ni att detta ska hanteras?

Ordföranden Fredrik Olovsson (S): När ni svarar på detta kanske ni också kan ta med era avslutande synpunkter, eftersom vi snart har slut på talartiden.

Utvärderare Mervyn King: Jag ska fatta mig kort. Jag tror inte att vi explicit ville säga att Riksbanken skulle beakta formuleringen om finansiella obalanser. Vad vi ville betona var att de ramar och modeller som Riksbanken är van att tänka kring inte innefattar ett antal faktorer som kan påverka inflationens volatilitet i ekonomin. Det är saker som är svåra att få in i konventionella modeller. Men det är lika viktiga saker.

Det är därför den erfarenhet som ledamöterna har är så avgörande. Det är därför penningpolitiken inte kan gå på autopilot. Om en riskfaktor skapas i ekonomin kan man inte använda en modell. Ja, produktionen följer alltid en viss tendens, men så är det inte alltid, utan världen är mer komplicerad än så. Riksbankens uppgift är att erkänna det.

Sedan vill jag komma med en avslutande kommenterar från mig och Marvin. Vi lever i en cynisk tid, där det inte är lätt att vara en offentlig person när man granskas dygnet runt av medierna. Jag vill offentligt säga att både Marvin och jag verkligen har imponerats av hur duktiga alla som vi har mött har varit, i Riksbanken, FI, Riksgälden och Finansdepartementet. Alla som vi har träffat är personer som svenskarna bör vara stolta över att se på offentliga poster. Det är därför kvaliteten på debatten har varit bra. Alla har varit lugna på ett väldigt svenskt sätt, tänker vi, och har varit beredda att verkligen diskutera sakfrågorna.

Vår sista punkt: Den här helgen kommer Sverige att vara värd för Eurovision Song Contest. Jag är säker på att stockholmarna och svensk tv på ett utmärkt sätt kommer att sköta detta. Däremot har jag lite mindre förtroende för kvaliteten på sångerna. Därför skulle jag vilja föreslå att man under de första tio minuterna ger utrymme åt dem som är inblandade i penningpolitiken i Sverige.

Jag skulle vilja be regeringen att inleda med Abba-sången *Money, Money, Money* på lördag. Riksgälden och FI, med ett gemensamt ansvar för banktillsyn och resolution, bör sjunga *Breaking Up Is Hard To Do*. Sedan ska man förstås avsluta med att professor Svensson sjunger: ”*I did it my way*.”

Allra sist, herr ordförande! Politikernas roll i riksdagen är att göra folk glada. Det finns inget bättre sätt att göra folk glada en lördag kväll – och det är ditt jobb, herr ordförande – än att sjunga och få hela publiken att sjunga med i *Dancing Queen*.

Vice ordföranden Ulf Kristersson (M): Först och främst ett tack till alla medverkande, med Mervyn King och Marvin Goodfriend i spetsen! Ni har med ert

arbete lagt grunden för det som nu bara blir vårt arbete. Stor tack för denna inspirerande diskussion!

Låt mig avslutningsvis bidra med två kommentarer: ett mer logistiskt påpekande om vad som nu kommer att ske och en reflektion.

Redan i vintras, när vi presenterade rapporten första gången, påpekade vi att detta är starten på en mer formell översyn av hela riksbankslagen. Tillsammans med de två tidigare internationella utvärderingarna lägger detta grunden för en första mer genomgripande översyn av vad som har fungerat och inte fungerat i Riksbankens uppdrag och mandat.

Jag tycker att man ska vara noga och varken överdriva eller underskatta omfattningen av det som ska ses över. Den övergripande ansvarsfördelningen fungerar bra. Den av dagspolitiken och från regeringen oberoende Riksbanken, som självständigt fattar penningpolitiska beslut, ifrågasätts i princip inte av någon längre. Den grundläggande ansvarsfördelningen mellan vad som kan läggas i från politiken oberoende beslut och vad som måste ha stark förankring i politisk legitimitet tror jag också i grund och botten ligger fast.

Men precis som dagens diskussion och er utvärdering visar och som många av remissvaren pekar på finns det åtskilligt i viktiga detaljer att se över. Den uppgiften kommer finansutskottet att ta på stort allvar.

Ska man bli mycket mer exakt kommer den här dagen att ange slutet för det som nu bli början av ett arbete med ett betänkande i finansutskottet som landar på riksdagens bord varken tidigare eller senare än den 21 juni, två dagar innan britterna går till folkomröstning. Då fattas det formella beslutet i riksdagen om resultatet av den här utvärderingen, och vi avser att det ska bli startpunkten för en formell utredning som ser över Riksbanken. Det betyder också att de formella direktiven till den utredningen kommer att kunna beslutas efter sommaren 2016.

Min reflektion handlar om att vi lever i en relativt speciell ekonomisk-politisk miljö just nu, både i Sverige och i rätt många andra länder. Historiskt är det något nytt. Vi har gått från höginflationsproblematik till en diskussion om hur låg inflationen kan bli. Vi har gått till en extremt internationaliserad ekonomi, dessutom i allt högre grad digitaliserad, vilket – beroende på vem man pratar med – sätter betydande press på vad som är möjligt att uppnå i ett enskilt land.

Jag tror att kombinationen av stor osäkerhet om vad som händer i vår omvärld, hög tillväxt i Sverige, en expansiv finanspolitik och en mycket lätt penningpolitik genererar en rätt livlig debatt i våra tidningar som ju många av er här i stort sett varje dag deltar i.

Jag tänker inte föregripa några av utredningens resultat, inte heller recensera Riksbanken eller recensera Riksbankens många recensenter. Däremot tror jag att det är utomordentligt bra att vi har en mycket frimodigare ekonomiskpolitisk diskussion i de här frågorna än vad jag upplever att vi tidigare hade.

Jag brukar ibland med en blandning av skoj och allvar när jag träffar Riksbanksdirektionens ledamöter påpeka att de är välkomna till klubben av oss

ständigt ifrågasatta. Om man sysslar med ekonomisk politik och fattar självständiga beslut som långt ifrån alltid är okontroversiella, då blir man också ifrågasatt efteråt. Det är bra att det är på det sättet.

En från dagspolitiken självständig riksbank och penningpolitik betyder inte heller att politiken kan abdikera från att ha synpunkter på den samlade ekonomiska politiken. Den självständiga Riksbanken är alltså inte självständig i förhållande till politiska synpunkter om vad som är dålig penningpolitik.

Till detta bidrar Riksbanken dessutom kraftigt och på ett bra sätt. Ju mer banken har kvalificerade synpunkter på hur den finanspolitik bör utformas som banken inte bär ansvar för, desto mer kommer Riksbankens penningpolitik att bli en del av en bred ekonomisk-politisk debatt i Sverige.

Detta är bra, men det förutsätter tydliga mandat och respekt för den rollfördelning som möjligen kan bli ännu tydligare. Det jobbet börjar nu. Tack ska ni ha!

BILAGA

Bilder från utfrågningen

Stefan Ingves presentation

Stefan Ingves
Governor of the Riksbank

General reflections after the review

- The inflation-targeting regime has worked well
  - minor adjustments worth discussing
- Clear communication facilitates evaluation of monetary policy
- Clearer responsibility for financial stability – most important issue in a coming review of the Riksbank Act

Successful inflation-targeting regime

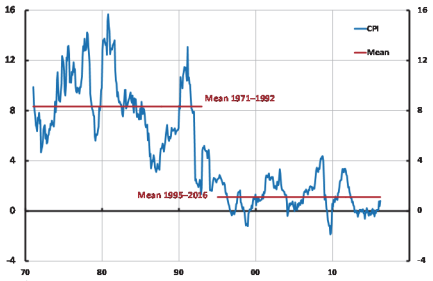

Note. Annual percentage change

Source: Statistics Sweden

Monetary policy framework – issues for further discussion

- The target variable should be investigated further
- Clarity about monetary policy flexibility

Flexibility requires credibility of the inflation target

Note. Inflation expectations among all participants.

Source: TNS Sifo Prospera

Clear communication facilitates evaluation of monetary policy

Monetary Policy Reports, minutes, hearings and speeches make it possible to explain target deviations and repo rate decisions.

Potential improvements:

- Evaluate repo rate forecasts
- Further develop the minutes

Financial stability - clarify the Riksbank's role

"The central bank is where the money is"

Close link between monetary policy and financial stability

Potential improvements:

- Clarify responsibility and powers
- Strengthen role in mitigating risks and vulnerabilities in the financial system

Macroprudential shortcomings – need for "a rethink"

Shortcomings in decision-making power – target and processes for the allocation of new tools

Lack of clarity as regards the division of responsibility

Lack of a statutory framework for macroprudential policy

Potential improvements:

- Revise the framework in conjunction with the review of the Riksbank Act
- Allocate tools to Finansinspektionen today – to manage household indebtedness

Thank you!

Magdalena Anderssons presentation

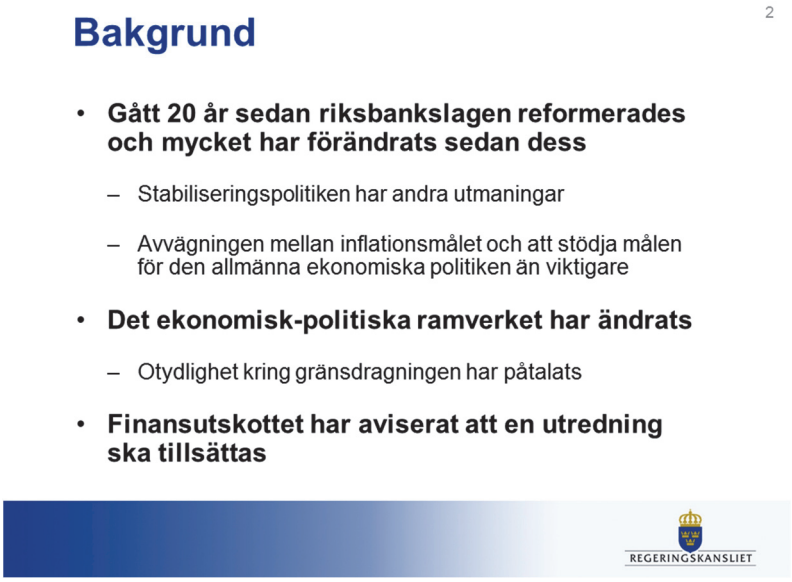

3

Två rekommendationer

1. Finansinspektionen bör få de makrotillsynsverktyg som de behöver för att främja finansiell stabilitet
2. Förtydliga Riksbankens roll för den finansiella stabiliteten

REGERINGSKANSLIET

4

1 Finansinspektionens mandat

- Tilldelades huvudansvar för makrotillsyn 2014
- Inspektionen har redan vidtagit flera olika makrotillsynsåtgärder
- Har nu fått legalt mandat att införa amorteringskrav
- Pågår arbete inom RK för att analysera hur makrotillsynsmandatet närmare ska utformas
- En bred överenskommelse kommer att eftersträvas när det gäller utformningen av detta mandat

REGERINGSKANSLIET

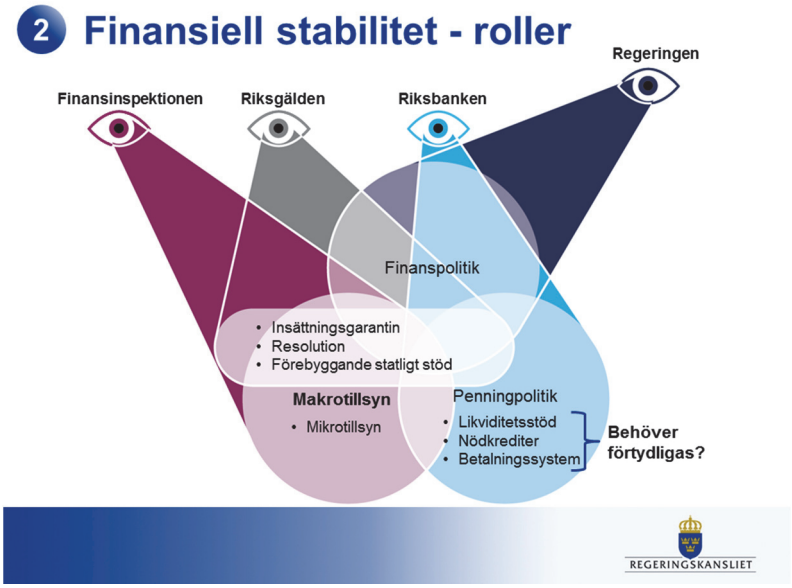
2 Finansiell stabilitet - roller
Regeringen
Finansinspektionen
Riksgälden
Riksbanken
Finanspolitik
• Insättningsgarantin
• Resolution
• Förebyggande statligt stöd
Makrotillsyn
• Mikrotillsyn
Penningpolitik
• Likviditetsstöd
• Nödkrediter
• Betalningssystem
Behöver förtydligas?
REGERINGSKANSLIET

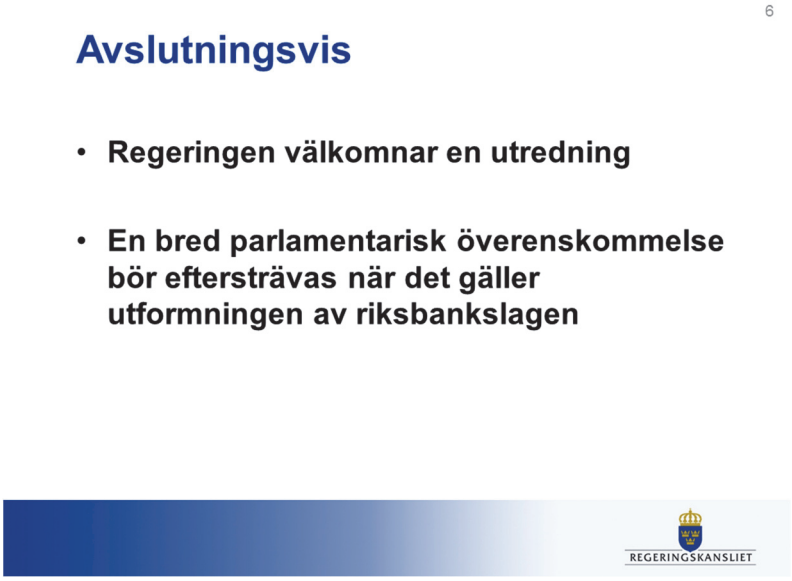
6
Avslutningsvis
• Regeringen välkomnar en utredning
• En bred parlamentarisk överenskommelse bör eftersträvas när det gäller utformningen av riksbankslagen
REGERINGSKANSLIET

Offentlig utfrågning om utvärderingen av Riksbankens penningpolitik 2010–2015
Finansminister Magdalena Andersson
12 maj 2016
REGERINGSKANSLIET

2013/14:RFR1	SOCIALUTSKOTTET Etisk bedömning av nya metoder i vården – en uppföljning av landstingens och statens insatser
2013/14:RFR2	KULTURUTSKOTTET Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid
2013/14:RFR3	KULTURUTSKOTTET En bok är en bok är en bok? – en fördjupningsstudie av e-böckerna i dag
2013/14:RFR4	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om funktionshindersperspektiv i kulturarvet
2013/14:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Hela resan hela året! – En uppföljning av transportsystemets tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning
2013/14:RFR6	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om ändring av riksdagens beslut om höjd nedre skiktgräns för statlig inkomstskatt
2013/14:RFR7	SKATTEUTSKOTTET Inventering av skatteforskare 2013
2013/14:RFR8	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Ett förlängt arbetsliv – forskning om arbetstagarnas och arbetsmarknadens förutsättningar
2013/14:RFR9	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vårdnadsbidrag och jämställdhetsbonus
2013/14:RFR10	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Subsidiaritet i EU efter Lissabon
2013/14:RFR11	SKATTEUTSKOTTET Utvärdering av skattelättnader för utländska experter, specialister, forskare och andra nyckelpersoner
2013/14:RFR12	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om PISA-undersökningen
2013/14:RFR13	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna kunskapsseminarium om icke smittsamma sjukdomar – ett ökande hot globalt och i Sverige (onsdagen den 4 december 2013)
2013/14:RFR14	KULTURUTSKOTTET För, med och av – en uppföljning av tillgängligheten inom kulturen
2013/14:RFR15	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om OECD:s handlingsplan mot skattebaserodering och vinstförflyttning
2013/14:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Framtidens flyg

2013/14:RFR17	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Översyn av ändringar i offentlighets- och sekretesslagstiftningen 1995–2012
2013/14:RFR18	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna kunskapsseminarium om socialtjänstens arbete med barn som far illa
2013/14:RFR19	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets seminarium om utbildning för hållbar utveckling inklusive entreprenöriellt lärande
2013/14:RFR20	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning För, med och av – en uppföljning av tillgänglighet inom kulturen
2013/14:RFR21	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 1: Skrivbordsstudie om autonomi- och kvalitetsreformerna
2013/14:RFR22	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 2: Intervjuundersökning med rektorer
2013/14:RFR23	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets hearing om framtidens luftfart – Har vi luft under vingarna?
2013/14:RFR24	JUSTITIEUTSKOTTET Offentlig utfrågning med anledning av EU-domstolens dom om datalagringsdirektivet

2014/15:RFR1	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Stöd till lokala åtgärder mot övergödning
2014/15:RFR2	TRAFIKUTSKOTTET Hållbara analyser? Om samhällsekonomiska analyser inom transportsektorn med särskild hänsyn till hållbar utveckling
2014/15:RFR3	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning om järnvägens vägval
2014/15:RFR4	FÖRSVARSUTSKOTTET Blev det som vi tänkt oss? En uppföljning av vissa frågor i det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2009
2014/15:RFR5	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Huvudrapport
2014/15:RFR6	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 3: Enkätundersökning till studieansvariga
2014/15:RFR7	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 4: Den fallstudiebaserade undersökningens första fas
2014/15:RFR8	TRAFIKUTSKOTTET Seminarium om samhällsekonomiska analyser
2014/15:RFR9	TRAFIKUTSKOTTET Sjöfartsnäringen och dess konkurrenskraft
2014/15:RFR10	SKATTEUTSKOTTET Skattebefriade bränslen i industriella processer, så kallade råvarubränslen
2014/15:RFR11	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om idrott och fysisk aktivitet i skolan – ett sätt att stärka inlärning och hälsa
2014/15:RFR12	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Konstitutionsutskottets hearing om journalisters och medie-redaktioners säkerhet och arbetsförutsättningar
2014/15:RFR13	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Finsam – en uppföljning av finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser
2014/15:RFR14	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om Finsam – finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser
2014/15:RFR15	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om internationellt samarbete mot skatteflykt

2014/15:RFR16	NÄRINGSUTSKOTTET OCH UTRIKESUTSKOTTET Offentlig utfrågning om ett handelsavtal mellan EU och USA (TTIP)
2014/15:RFR17	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om unga vuxnas möjlighet att finansiera ett eget boende

2015/16:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Statsråds medverkan i konstitutionsutskottets granskning
2015/16:RFR2	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 24 september 2015
2015/16:RFR3	FÖRSVARSUTSKOTTET Om krisen eller kriget kommer – En uppföljning av informationsinsatser till allmänheten om den enskildes ansvar och beredskap Huvudrapport och Bilagor
2015/16:RFR4	KULTURUTSKOTTET Är samverkan modellen? En uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen
2015/16:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppna utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 12 november 2015
2015/16:RFR6	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2010–2015
2015/16:RFR7	FINANSUTSKOTTET Review of the Riksbank's Monetary Policy 2010-2015
2015/16:RFR8	SKATTEUTSKOTTET Punktskattehöjningar på alkohol- och tobaksprodukter – skatteeffekter och påverkan på den oregistrerade anskaffningen av dessa produkter
2015/16:RFR9	CIVILUTSKOTTET Miljömärkning av produkter – En översikt över de miljömärkningar av produkter som finns i Sverige och i de övriga nordiska länderna
2015/16:RFR10	KONSTITUTIONSUTSKOTTET OCH JUSTITIEUTSKOTTET Konstitutionsutskottets och justitieutskottets hearing om radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism i den digitala miljön
2015/16:RFR11	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om kultursamverkansmodellen
2015/16:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 23 februari 2016
2015/16:RFR13	SOCIALUTSKOTTET Cancervården – utmaningar och möjligheter
2015/16:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Kollektivtrafiklagen – en uppföljning
2015/16:RFR15	CIVILUTSKOTTET Inventering av forskning inom civilutskottets beredningsområde 2016

2015/16:RFR16	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning inför proposition om forskning och innovation
2015/16RFR17	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om förutsättningar för svensk film
2015/16RFR18	UTBILDNINGSUTSKOTTET Digitaliseringen i skolan – dess påverkan på kvalitet, likvärdighet och resultat i utbildningen
2015/16RFR19	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige